

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
IKSŽ, Mediální studia

Tereza Šedivá

**Analýza medializace návštěvy papeže
Benedikta XVI. v ČR
v tištěných médiích
ve dnech 26. – 28. 9. 2009**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Tereza Šedivá**

Vedoucí práce: **PhDr. Otakar Šoltys, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ŠEDIVÁ, Tereza. *Analýza medializace návštěvy papeže Benedikta XVI. v ČR v tištěných médiích ve dnech 26. - 28. 9. 2009*. Praha. Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií, 2010, 54 s. 6 s. příloh. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Otakar Šoltys, CSc.

Anotace

Bakalářská práce „Analýza medializace návštěvy papeže Benedikta XVI. v ČR v tištěných médiích ve dnech 26. - 28. 9. 2009“ bude sledovat, jakým způsobem byly převedeny události spojené s touto návštěvou do tištěných médií.

Papežova návštěva je bezesporu významnou událostí a zároveň tak vzácným a řídkým jevem, že je nemožné, aby na ni média nereagovala. Návštěva byla také poměrně krátká, během tří dnů plných událostí, vznikl unikátní materiál, na kterém lze sledovat, prokázat a charakterizovat rozdílné způsoby medializace,.

První část práce je věnovaná charakteristice obecných pojmů užívaných v mediálních studiích a popisu sémiotické koncepce. V praktické části je provedena sémiotická analýza, která zkoumá způsob, jakým byla papežova návštěva představena ve vybraných denících. K jednotlivým zjištěním jsem připojila interpretaci a závěr věnuji zobecnění výsledků provedeného výzkumu.

Anotation

The Bachelor's essay „Analysis of the medialization of pope Benedict XVI.'s visit to the Czech Republic in the printed media between 26th and 28th September 2009“ will monitor how the the events connected to this visit were presented in the print media.

The Pope's visit is without any doubt such a rare and significant occasion that it is nearly impossible that the media wouldn't react to it. The visit was also quite short, so during three days full of various events unique material was

created on which it is possible to observe, demonstrate and characterize the various methods of medialization.

The first part of the essay focuses on a characteristic of the general terms used in media studies and on the description of semiotic conception. In the practical part a semiotic analysis, which examines how the Pope's visit was presented in selected dailies, is performed. The particular findings are then interpreted and the final part deals with the generalised results of the research.

Klíčová slova

média, medializace, papež, sémiotická analýza, symboly, mýtus

Key words

media, medialization, pope, semiotic analysis, symbols, myth

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.
3. Vlastní text práce bez anotací a příloh má celkem znaků s mezerami: 111 293 (včetně poznámek pod čarou), tj. 54 stran

V Praze dne: 20. 5. 2010

Tereza Šedivá

Poděkování

Je mou milou povinností poděkovat vedoucímu bakalářské práce Otakaru Šoltysovi. Bez jeho trpělivosti, ochoty a pozitivního přístupu by tato práce skončila na samém počátku.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. PAPEŽ A JEHO POSLÁNÍ.....	2
1.2 HISTORIE PAPEŽSKÝCH NÁVŠTĚV.....	3
1.2 MINULÉ MEDIALIZACE.....	5
2.6.1 1990.....	6
2.6.2 1995.....	7
2.6.3 1997.....	10
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	12
2.2 MÉDIA.....	12
2.3 MEDIACE, MEDIALIZACE.....	13
2.3 MEDIÁLNÍ OBSAHY.....	14
2.3 STEREOTYPIZACE A REPREZENTACE.....	15
2.3 MYTOLOGIE ZPRÁV.....	17
2.6 METODY ZKOUMÁNÍ MÉDIÍ.....	19
2.6.1 kvantitativní obsahová analýza.....	20
2.6.2 kvalitativní analýzy.....	20
2.6.3 textová analýza.....	21
2.6.4 obrazová analýza.....	22
2.6.5 sémiotická analýza.....	22
3. PROGRAM NÁVŠTĚVY.....	28
4. ANALYTICKÁ ČÁST.....	29
4.1 METODIKA PRÁCE.....	29
4.2 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO MATERIÁLU LIDOVÉ NOVINY.....	31
4.3 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO MATERIÁLU PRÁVO.....	36
4.4 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO MATERIÁLU HOSPODÁŘSKÉ NOVINY.....	40
4.5 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO MATERIÁLU BLESK.....	44
ZÁVĚR.....	48
RESUMÉ.....	50
SUMMARY.....	51
POUŽITÁ LITERATURA.....	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	54
PŘÍLOHY.....	55

Úvod

Papež je nejvyšší představitel katolické církve a zároveň hlava státu Vatikán. Zahraniční cesty papeže proto vždy spojují pastorační návštěvu dané země s návštěvou státní. Jeho poslední návštěva České republiky se konala na podzim 2009.

Tištěná média nemohla tuto událost nezaznamenat. V současné době, která by se dala nazvat technickou spíše než duchovní, je zajímavé sledovat, jak se média snaží vypořádat s potřebou uspět na trhu a zároveň přiblížit církevní autoritu. Zajímalo mě tedy, zda média neopomněla duchovní rozměr Svatého otce a zda-li vedeni trendem současného ekonomického prospěchu neredukovali osobnost papeže na politického zástupce jednoho z evropských států. Média přinášejí informace a pojmy, symboliku, skladbu a významy rituálů a publikum událostí vykládají encyklopedicky. Charakteristickým rysem medializace je vyváženost mezi těmito postupy. Také se pokusím zjistit, zda-li média neredukovala papeže na prázdný „pojem“, který vychází ze stereotypních představ společnosti nebo zda-li z něj nevytvořila mýtického hrdinu s nadpřirozenými schopnostmi. Zajímalo mě také, jak se média vyrovnala s potřebou současného trendu vytvářet stále nové a aktuální příběhy při prezentaci představitele zastupujícího organizaci, která stojí na základech příběhu starého již 2000 let.

Dále mě bude zajímat, jak s událostí naložily jednotlivé deníky a zda se v jejich přístupu odrazilo jejich zaměření. Vybranými deníky jsou: Lidové noviny (dále jen LN), Právo, Hospodářské noviny (dále jen HN) a Blesk. K deníkům zároveň připojuji jejich vlastnickou strukturu.

V průběhu tří dnů papežovy návštěvy vznikl jedinečný materiál, na kterém se pokusím zjistit a komparativně vyložit za pomoci sémiotické analýzy jednotlivé způsoby medializace. Zajímat mě budou jak fotografie, kresby a texty, tak četnost a charakter zobrazení papeže.

Shodně s názvem byl původní záměr analyzovat období od 26. 9 do 28. 9. 2009. Komise, která schválila teze, však doporučila rozšíření zkoumaného období na: 23. 9. až 1. 10. 2009. Ačkoli se mi zpočátku zdálo, že zkoumané

období bude příliš rozsáhlé, nakonec jsem tuto změnu ocenila a odhalila její příčinu – přímo v období návštěvy papeže noviny vyšly jen jednou, byla totiž neděle a státní svátek.

1. Papež a jeho poslání

Křesťanství je monoteistické náboženství, které každého člověka považuje za příjemce svého poselství. Odvozuje svůj původ od historické postavy Ježíše z Nazareta, který byl podle křesťanské tradice dokonalým člověkem. Jednání křesťana má odpovídat tomu, co Ježíš učil a jeho chování je bráno jako základ morálky. Ježíš Kristus je křesťany považován za Božího Syna, který se stal člověkem. Byl ukřižován, aby po třech dnech vstal z mrtvých a mohl přinést všem jeho následovníkům spásu. Spolu s dodržováním deseti přikázání (Boží zákon) je středem křesťanské víry. (Rahner, Vorgrimler 1996: 149-152)

Slovem „církvev“ se dnes většinou rozumí institucionalizovaná společnost, která sjednocuje různé církve s Římem a ty jako celek uznávají autoritu papeže. Církev, řecky „kyriaké“ (patřící Pánu) a „eklesia“ (svatý lid), znamená slavnostní shromáždění, přeneseně svatou obec Páně. Kristovi následovníci v čele s apoštoly tvořili prvotní církve. Toto společenství má za úkol umožňovat liturgický život osob hlásících se k náboženství. K její základní činnosti patří například šíření teologických a etických postojů, konání obřadů, které z víry vycházejí a vnášejí je do reálného života. V neposlední řadě umožňují vytváření společenských vazeb založených na vzájemném sdílení hodnot a zájmů. Středem života církve je liturgie, v níž hraje nejdůležitější úlohu eucharistická bohoslužba (mše). (Rahner, Vorgrimler 1996: 44)

Římskokatolická církev uznává nejvyšší autoritu papeže. Papež, nazývaný též Svatý otec, je hlava všech církví sjednocených Římem, hlavou státu Vatikán a biskup Říma. Podle katolického učení je papež náměstkem Ježíše Krista na Zemi a nástupcem svatého apoštola Petra a je neodvolatelný. Církev je obdařena neomylností v otázkách víry a projevuje se v osobě papeže. Dogma, závazná církevní nauka, není statické, ale v průběhu dějin se vyvíjí. Dogma

může být vyhlášeno pouze ekumenickým koncilem nebo papežem. V kulturách a společnostech, kde platí odluka církve od státu a odluka státu od náboženství (sekulární stát), se tato nauka dostává k posluchačům skrze náboženské společnosti, které jsou vnímané jako dobrovolná zájmová sdružení specifického druhu. (Rahner, Vorgrimler 1996: 49)

S papežstvím bývalo v historii spojeno i nemálo zášti. Komplikace papežům přineslo zejména sepětí se světskou mocí. Nejen politický vliv, ale i nespočet dalších výhod činilo z papežského úřadu velmi výhodné působiště a nezřídka se stával předmětem zákulisních bojů. Dosazovány na něj byly mnohdy osoby nejen s duchovním záměrem. S koncem světských ambicí papežů v 19. století tento důvod pokušení pominul. Se změnou mocenských poměrů se církev stáhla do sebe. Současná orientace církve byla definována druhým vatikánským koncilem, který se v letech 1962 až 1965 zabýval působením a úlohou církve v současné době a jejím přiblížením moderní společnosti. (Bahounek 1992: 8)

1.2 Historie papežských návštěv

Jan Pavel II.¹ se roku 1978 ujal funkce a k jejímu výkonu přistoupil zcela novým způsobem. Nastolil cestu otevřenosti, vstřícnosti a komunikace a to jak mezi věřícími, tak i mimo náboženskou obec. Po několika stoletích začal papež cestovat a uskutečnil ohromné množství misijních cest po celém světě. Snažil se zpřístupnit církev a její myšlenky co nejširšímu publiku jak svým vystupováním, tak vstřícným přístupem k médiím. Snaha Jana Pavla II. znovuotevřít církev světu nastartovala novou éru papežského úřadu. Jeho misijní cíle nabízející křesťanské myšlenky již nehrozí peklem, ale rozvíjí a zpřístupňují etický a morální kodex víry.

V tehdejším Československu byl přístup k církvi formován komunistickým režimem, který potíral náboženské projevy a pronásledoval duchovní. Když v roce 1990 přijel papež, byla to nepřehlédnutelná událost nejen pro všechny

¹ Jan Pavel II., vlastním jménem Karol Józef Wojtyła, 18. 5. 1920 Wadowice – 2. 4. 2005 Vatikán. Od roku 1967 byl kardinál, od 16. 10. 1978 až do své smrti papež. Byl zvolen jako

věřící. Atmosféra těch dní byla uvolněná a plná emocí zejména také proto, že bylo pouhých pět měsíců po sametové revoluci a papežova přítomnost v Československu byla do té doby nepředstavitelná.

Jan Pavel II. byl v Čechách třikrát a to v letech 1990, 1995 a 1997. Papežovy návštěvy jsou většinou pastorační s misijními cíli nebo cesty při nějaké mimořádné příležitosti. První návštěva se uskutečnila na pozvání tehdejšího prezidenta Václava Havla (před prvními demokratickými volbami), druhá byla pastorační a třetí ke příležitosti oslav vojtěšského milénia.

Papež Jan Pavel II. přicestoval 21. dubna 1990. Hlavu katolické církve přivítal na pražském ruzyňském letišti prezident Havel a kardinál František Tomášek. Po setkání s ostatními představiteli církve se konala vrcholná událost jeho návštěvy – mše na pražské Letenské pláni, kde svou řeč pronesl v češtině. Poté jeho cesta vedla po stopách cyrilometodějské tradice na Moravu, kde sloužil mši na Velehradě – místě, kde podle legendy sídlili věrozvěstové Cyril a Metoděj.² Zde bude jeho návštěvu připomínat lípa, kterou zasadil jako symbol všech Slovanů.³ Historicky první papežská návštěva skončila v neděli 22. dubna 1990 na bratislavském letišti Vajnory, kde v podvečer také odsloužil mši.

Přesně po pěti letech, tehdy už do samostatné České republiky, dorazil Jan Pavel II. 20. května 1995. Ještě týž den se konala mše na pražském Strahově. Tato návštěva pro věřící nabyla důležitosti vzhledem k tomu, že papež v neděli 21. května na letišti v Olomouci-Neředíně svatořečil Jana Sarkandera⁴ a Zdislavu z Lemberka.⁵ Nicméně svatořečení faráře Jana Sarkandera okamžitě

první neitalský papež od roku 1522 a nejmladší papež od roku 1846, jeho pontifikát byl třetím nejdelším v historii. (Lebioda 2005: 168)

² Cyril a Metoděj, narození v Soluni v 9. století. Jako křesťanští misionáři dorazili na Moravu, kde vytvořili písmo tzv. „hlaholici“ pro slovanský jazyk a snažili se prosadit slovanskou liturgii. Jejich působení má tradičně sjednocující význam pro všechny slovanské národy. (Krumlowský 2007: 19-24)

³ viz. Lidové noviny, 23. dubna 1990, s. 2

⁴ Jan Sarkander, 20. 12. 1576 Skočov, Těšínské Slezsko – 17. 3. 1620 Olomouc. Z katolického hlediska je obětí brutality stavovských předáků, z pohledu protestanského jde o oběť náboženské nenávisti bělohorských let. (Němec, Tkadlčík, 1994)

⁵ Zdislava z Lemberka, kolem roku 1220 Křižanov – 1252, dcera moravského šlechtice Přibyslava z Křižanova. Vzdělání Zdislava získala v klášteře dominikánek, kde se stala laickou sestrou. V Jablonném v Podještědí vybudovala nemocnici, kde sama pečovala o nemocné. Založila také dominikánské kláštery a chrámy v Jablonném a v Trutnově. (Krumlowský 2007: 103-104)

odmítli představitelé několika nekatolických církví. V pondělí 22. května papež odcestoval zpět do Vatikánu.

25. dubna 1997 sedmasedmdesátiletý Jan Pavel II. zavítal do České republiky potřetí. Důvodem návštěvy bylo milénium svatého Vojtěcha.⁶ I tentokrát odjel mimo hlavní město, do Hradce Králové, kde sloužil mši pro mládež. Hlavní bohoslužba se opět konala v Praze na Letenské pláni u příležitosti tisícího výročí úmrtí sv. Vojtěcha. 27. dubna v neděli v podvečer odsloužil papež mši spolu s ostatními českými duchovními v pražské katedrále sv. Víta.

1.2 Minulé medializace

Obsahem kapitoly bude výzkumná část, tedy analytická metoda aplikovaná na vybrané tiskoviny v určitých obdobích. Materiál jsem v této části rozdělila podle roků, ve kterých se papežská návštěva konala.

Tento přístup vychází z přesvědčení, že dělení podle období je kompaktnější a nosnější, protože pro tyto časové úseky jsou charakteristické určité prvky, emoce, společenské klima či doprovodné události. Jak prezentují období jednotlivá média se shoduje se sociálním naladěním té doby. *„Média se podstatným způsobem podílejí na utváření kulturního symbolického prostředí, na formování sociálního života.“* (Jiráková, Köpplová 2007: 71) Nerozebírám dopodrobna každý článek, ale soustředím se spíše na shrnutí událostí jako prezentovaného celku jednotlivými deníky. K deníkům připojuji jejich tehdejší vlastnickou strukturu. *„Obnovení svobody projevu a nástup tržní ekonomiky – to byly dva hlavní faktory, které ovlivnily proměny mediální scény v České republice po listopadu 1989. (...) První léta ekonomické reformy provázelo zvýšení výdajů ekonomicky činných subjektů na reklamu, která se stala důležitým novým zdrojem financování médií. Reklamní příjmy se u množství*

⁶ Svatý Vojtěch, 955 hrad Libice, druhý pražský biskup a misionář, syn knížete Slavníka. Kvůli politickým tlakům rezignoval na post biskupa a uprchl z Čech. Když se po několika letech vrátil z exilu na přání knížete Boleslava II., ujímá se znovu úřadu biskupa, aby posléze opustil Čechy definitivně. Svatý Vojtěch symbolizuje zejména kvůli svým nesčetným cestám spojení Evropy. (Krumlowský 2007: 53-56)

médií staly náhražkou za zrušené státní dotace, které přestaly být (...) poskytovány již v roce 1991.“ (Benda 2007: 57)

1.2.1 1990

LN: Lidové noviny, jako nově založený titul po listopadu 1989, se hlásily k tradici předválečného liberálního tisku. Navázaly na samizdat stejného jména vydávaný skupinou disidentů od roku 1988. Legálně vyšly poprvé v prosinci 1989. Od ledna 1990 až do 2. dubna vycházely dvakrát týdně, poté již šestkrát týdně. (Benda 2007: 105) Lidové noviny nepřinášely jen zpravodajství, ale obsahovaly na pouhých osmi stranách i reportáže, názory a polemiky, což nebylo u ostatních listů obvyklé. Celé zkoumané období se nese v duchu křesťanské tradice, která byla potlačovaná minulým režimem. Informace o příjezdu papeže doprovází několik článků o příbězích lidí, kteří byli perzekuováni za totality. Například článek „Dopolední ticho v Polabí“⁷ popisuje devastaci celé obce, kde JZD svou činností zničilo poklidný ráz vesnice tím, že ji přeměnilo v pouhý výrobní prostředek. Jako doprovodnou fotku noviny připojily podivnou stavbu bez popisku, ve které poznáme až po přečtení textu „neužívanou kapličku a k ní přilepený transformátor“. Nevyřčenou otázku, kdo stojí za ponurostí doby minulé, objasňuje mezititulek: „Budete volit komunisty?“. Většina ostatních článků užívá náboženskou rétoriku, například titulky: „Pokoj a dobro“,⁸ „Přináší poselství všem“,⁹ „Poselství dobré vůle“,¹⁰ naznačují křesťanské ideály. Výklad pojmů je zaměřen spíše na historické souvislosti spojené s křesťanstvím než na postavu samotného papeže. Nezapomenutelný je také symbol první návštěvy tzv. papamobil – auto speciálně vyrobené pro papeže. Lidové noviny mají snahu spatřovat spojitost mezi pádem komunismu a nastolením demokracie, který symbolicky nacházejí v návštěvě Jana Pavla II. Papežovo poselství lásky a dobra navazuje na heslo sametové revoluce: „Pravda a láska zvítězí...“

⁷ viz. Lidové noviny, 19. dubna 1990, s. 4, „Dopolední ticho v Polabí“

⁸ Tamtéž, 21. dubna 1990, s. 1, „Pokoj a dobro“

⁹ Tamtéž, „Přináší poselství všem“

¹⁰ Tamtéž, 23. dubna 1990, s. 1, „Poselství dobré vůle“

Právo: předchůdcem Práva je deník, který vycházel pod názvem Rudé právo a před rokem 1989 byl stranickým tiskem KSČ. Dne 1. února 1990 bylo zřízeno vydavatelství RUDÉ PRÁVO, které nadále vydávalo deník téhož názvu. (Benda 2007: 98) V podtitulu nesl označení „List komunistické strany Československa“. Články v Rudém právu jsou krátké, jsou řazeny těsně vedle sebe, přímo nabádají ke čtení bez oddechu, bez zamyšlení. Titulky mají obdobné tučnosti, oddělovací čáry se snaží o přehlednost, avšak místo toho, se dostávají jen do jakési tabulkové podoby.¹¹ Rudé právo přineslo informace až 21. dubna ve dne příjezdu papeže, za to však hned na titulní straně a na nejviditelnějším místě – článek vpravo nahoře s titulkem „Dnes přijíždí Jan Pavel II.“¹² a doplněný portrétem Jana Pavla II. Papež je vyobrazen v bílém oblečení na tmavém pozadí a na s křížem. Usmívá se, vypadá jako spokojený postarší pán, na kterém není nic neobvyklého. V článku se nachází popis papežovy cesty a program návštěvy. V článku „Dva dny papeže“¹³ zachycuje papežova slova, které uvedl mezititulkem „V podstatě materialismu je prý strach“. Slovíčko „prý“ naznačuje několik významů. Na důkaz zpochybnění výroku připojuje deník fotografii s papamobilem. Rudé právo je více informativní než LN, nezabíhá do detailů křesťanství a neuvádí příklady reflexí věřících.

HN: noviny v daném období vycházely jednou týdně s podtitulem „ekonomický týdeník“ ve vydavatelství Rudé právo. (Benda 2007: 106) Týdeník nezvolil ani jedno téma týkající se návštěvy papeže.

Blesk: v tomto období ještě nevycházel.

1.2.1 1995

LN: značnou část akcií společnosti Lidové noviny a.s. koupila v roce 1993 společnost RINGIER ČR a.s. (Nederlad) (Benda 2007: 115) V tomto období došlo ke změně hlavičky, začala se používat modrá barva. Přibyla hospodářská a finanční příloha, noviny měly 24 stran. V tomto období se deníkem prolínají

¹¹ Typografie musí být v souladu s obsahem – jen tak může spoluvytvářet jednotný celek, který nesmí působit nudně. Ve skladbě novin mají články různou důležitost a proto musí být rozlišeny. Čtenář si vždy vybírá, málokdy přečte noviny od hlavičky až po tiráž. (Blažej 1990: 187)

¹² viz. Rudé právo, 21. dubna 1990, s. 1, „Dnes přijíždí Jan Pavel II.“

¹³ viz. Rudé právo, 23. dubna 1990, s. 1 „Dva dny papeže“

dvě témata: duchovnost a postava Jana Sarkandera. LN opět zdůrazňují přínos křesťanských tradic a seznamují s detaily církevního života, například v rozsáhlém rozhovoru s papežským nunciem.¹⁴ Opět se snaží prezentovat víru pomocí příběhů o lidech s pohnutým osudem, například faráře, který byl za minulého režimu odsouzen za vykonávání svého povolání k mnoha letům vězení.¹⁵ Lidé trpící za svou víru se zde stávají ikonami, čímž zvýrazňují fakt, že víra je posilujícím elementem osobnosti bez ohledu na vládnoucí režim. V těchto souvislostech přistupují i k historickému působení uvnitř církve samé, zosobněné v Janu Sarkanderovi. K významnému posunu podávání informací o návštěvě papeže v porovnání s předchozím obdobím nedošlo, deník stále přináší mnoho polemických názorů a vysvětlujících článků. Snaží se o nastolení debaty kolem otázek víry.

Právo: titul se jmenoval stále Rudé právo. Slovo „Rudé“ se tisklo barvou oranžovou, podstatně se zmenšilo a bylo vysunuto nad slovo „Právo“. Podtitul byl „nezávislé noviny“. Závěrečný transformační krok ze strany vydavatele, kdy přejmenoval deník na Právo, se uskutečnil 18. září 1995. Tím se navenek definitivně distancoval od komunistické ideologie. (Benda 2007: 116) V tomto období jsou zvýrazněna dvě témata – politika a zbytečnost papežovi návštěvy. Politické téma se rozvíjí v nastolení otázky restitucí. Na jednu stranu staví Rudé právo stát a politiku, na stranu druhou církve, která žádá majetek. Pomocí metafory, kdy je Vatikán přeměněn v celý křesťanský svět, „...chce jednat o restitucích v České republice“¹⁶. Charakteristickou rétoriku bývalého zaměření novin dokládá taktika „označení nepřítele“. Snižování autority, negativní výpovědi, dovolávání se autorit.¹⁷

HN: jako deník začaly vycházet 21. května 1990, vydavatelem se stala společnost *Economia*. (Benda, s. 106) Hospodářské noviny informacím o příjezdu a pobytu papeže věnovaly ze všech deníků nejméně prostoru. O to více se věnují slovníkovému vyjadřování k otázkám církve a víry. Otažitost, se

¹⁴ viz. Lidové noviny, 20. května 1995, s. 9, „*Střídme opojení duchem*“

¹⁵ Tamtéž, „*Rány se zahojí, řetěz se spojí*“

¹⁶ viz. Rudé právo, 22. květen 1995, s. 2, „*Vatikán chce jednat o restitucích v ČR*“

kteřou popisují křesťanské tradice je zřejmá, ztrácí se jakýkoli rozměr duchovnosti. Výběr informací o papežské návštěvě vždy souvisí s ekonomikou. První zmínka o papežovi je výmluvná – článek s titulkem „Poutník k papežově návštěvě“.¹⁸ Poutníkem je zde myšlen název piva, který připravil olomoucký pivovar k výjimečné události. Metafora poutníka křesťanské tradice, který hledá cestu k bohu, je zde převedena do názvu alkoholického nápoje, jež by také mohl nabídnout uspokojení a úlevu od strastí života. V souvislosti se svatořečením je zde poprvé zmíněna i Zdislava z Lemberka,¹⁹ o které se žádný z deníků nezajímá. Souvislost nacházím v tom, že její svatořečení bylo většinou společnosti přijato souhlasně. Naopak je tomu u Jana Sarkandera. Prostřednictvím historických výkladů jeho osudu, společně s polemikami jež vyvolal u veřejnosti i v řadách církve, se stal symbolickým sjednotitelem médií.

Blesk: společnost RINGIER ČSFR a.s. začala vydávat 13. dubna 1992 bulvární²⁰ deník s názvem Blesk. Ten se inspiroval švýcarským titulem podobného zaměření Blick a německým deníkem Bild. (Benda 2007: 109)

Zobrazení návštěvy papeže se na stránkách Blesku nese na vlně humoru mnohdy až zesměšnění. Humor zde odlehčuje obsahy všech poselství, křesťanskou zvěst nevyjímaje. Fotka spícího papeže ve velikém křesle s titulkem: „Papež narozeniny slavit nebude“,²¹ připomíná spíše momentku z oslavy. Zjevná je zde lidskost papeže, jeho tělesná potřeba spánku, která překonala i tak výjimečnou událost, jako jsou vlastní narozeniny (které připadly na 18. květen, den zveřejnění článku). Popisek zmiňující „tíži problémů na jeho bedrech“ formulují papežův úkol, který je nad jeho i všechny lidské síly. Ostatní články se nevyjadřují přímo k papeži, ale k událostem, které souvisí s jeho příjezdem. Jednou ze zpravodajských hodnot, kterou zmiňuje Trampota (Trampota 2006: 26) je blízkost a té se Blesk drží – většina doprovodných

¹⁷ Tamtéž, 22. květen 1995, s. 1, „Papeže přivítal poloprázdný Strahov“ a „Zástup vítající Jana Pavla II. se zdál být zaražený, míní Reuters“. Tamtéž, 25. květen 1995, s. 4 „Nezájem o papeže Západ překvapil“

¹⁸ viz. Hospodářské noviny, 19. květen 1995, s. 2 „Poutník k papežově návštěvě“

¹⁹ Tamtéž, s. 4 „Noví svatí na českém a moravském nebi“

²⁰ „Kromě senzací jsou pro bulvární noviny typické také skandály. Skandálem se rozumí jednání, událost či okolnosti spjaté s vážným porušením, přehlížením či znevážením hodnot, norem či mravních principů převažujících v dané době a dané společnosti.“ (Jirák, Köpplová 2007: 31)

²¹ viz. Blesk, 18. květen 1995, s. 3 „Papež slavit narozeniny nebude“

událostí je z Čech a Moravy, žádná zmínka se netýká širších křesťanských souvislostí nebo jiných mezinárodních událostí. Zobrazení návštěvy papeže Bleskem, vyjadřuje přání člověka být mladý a hravý, ne však duchaplný a hluboký.

1.2.1 1997

Toto období je charakteristické tím, že došlo k předložení nového symbolu – pro moderní svět již není symbolem sv. Vojtěch, který podle křesťanské tradice zosobňuje sjednocenou Evropu, ale je to hokej. Přípravy na světový šampionát zastínily papežovu návštěvu ve všech denících.

LN: opět věnují nejvíce prostoru názorům a polemikám, vysvětlují, poučují, snaží se formulovat myšlenky, dávají prostor vyjádřit se duchovním,²² referují o uplynulé události z filozofického pohledu²³ a přináší lidsky poutavé příběhy.²⁴ Jako jediný deník dává i značný prostor článkům o sv. Vojtěchovi, kterého považuje za Evropana a význačného českého světce.²⁵ Poprvé se zmiňují v souvislosti s papežem o jídle.²⁶ 25. dubna deník přinesl speciální přílohu o hokejovém šampionátu.

Právo: deník se již jmenuje jen Právo. Drží se stále své negativní rétoriky. Vatikán je postaven do role vyjednavče v otázce církevního majetku, opět se předkládá téma restitucí.²⁷ Ke schválení svých požadavků se církev nebojí i střetů s politiky.²⁸ Snižování autority a negativní výpovědi se vztahují i k vnitřnímu fungování církve.²⁹ Právo se zabývá otázkou postavení žen v církvi. Současně se zde přípravy na hokejový šampionát nejviditelněji dotkly papežova příjezdu, výrazné fotky hokejistů se objevují na titulní straně hned vedle článku

²² viz. Lidové noviny, 25. duben 1997, s. 9 „Kritici uvázli v mentalitě 60. let“. Tamtéž, 26. duben 1997, s. 8 „Návštěva sv. Otce v ČR – Živé znamení“

²³ Tamtéž, 26. duben 1997, s. 17-18 „Bůh nedlí v nedostupných výšinách“

²⁴ Tamtéž, 29. duben, s. 8 „Papež, kapitalismus neslyší a novorozenci“

²⁵ Tamtéž, 23. duben 1997, s. 4 „Vojtěcha zabili před 1000 lety“. Tamtéž, 25. duben 1997, s. 11 „Vojtěch Slavníkovec – Výzva a odpověď“. Tamtéž, 26. duben 1997, s. 17 „Svatý Vojtěch – první Evropan českých dějin“

²⁶ Tamtéž, 26. duben 1997, s. 24 „Papež nedrží žádnou dietu a jí málo“

²⁷ viz. Právo, 22. duben 1997, s. 8 „Londýnská katedrála sv. Pavla nechce odmítnout sponzoring od zbrojařů z USA“. Tamtéž, 28. duben 1997 s. 1 „Papež podpořil požadavky na restituci církevního majetku“

²⁸ Tamtéž, 22. duben 1997 s. 1. „Pražská světící biskup napadl premiéra Klause“

o papežově podpoře v otázce restitucí. Téma sv. Vojtěcha není zmiňováno vůbec. Na závěr hodnotí papežovu návštěvu jako „boj s větrnými mlýny“.³⁰

HN: o pobytu papeže informovaly jedním článkem.³¹ Papež je na všech fotografiích zachycen při rozpravě s politiky a jeho návštěva je hodnocena jako pozitivní a významná do té míry, že oslavuje svatovojtěšské milénium. Sv. Vojtěch je zmiňován ve zvýrazněném sloupku.³² Otázka církevního majetku se zde objevuje, ale v souvislosti s papežem je zdůrazněno, že to není předmětem návštěvy.³³ Celkově HN hodnotí papežovu návštěvu jako „mimořádný výkon“.³⁴

Blesk: V deníku Blesk ubylo humoru, jako by papež přestal být postavou hodnou zesměšnění, tudíž zajímavou. Deník ho přirovnává, co se týče významnosti, s americkým zpěvákem Michaellem Jacksonem. Podobnost spatřují ve stejném místě konání jejich nejvýznačnější události při pobytu v Praze – v Letenské pláni, kterou papež, tak jako Jackson „zaplnil“.³⁵ Zdůrazňuje také, že papež pronesl svou řeč v češtině.³⁶ Deník v souvislosti s příjezdem vyjadřuje obavy.³⁷

Papež je v mnoha případech stále zobrazován se státníky, zejména s prezidentem Havlem a premiérem Klausem. Na fotografiích nejsou zachyceny papežské znaky, spíše je zobrazován jako civilní osoba. Nedochozí ke zdůraznění jeho poslání. Deníky se snaží přiblížit papeže s jeho každodenními potřebami (jak spí, jak a co jí), nenechají nás na pochybách o tom, že hlava církve není nadpřirozená bytost. Duchovní hodnoty byly nejvíce zdůrazňovány v Lidových novinách, v ostatních denících byly spojovány spíše s rokem 1990 společně s polistopadovým nadšením. Zobrazování papeže vykazovalo rysy rajského zakázaného ovoce, dlouho odpíraný symbol, který mohl otevřít spolu s hranicemi i naše obzory.

²⁹ Tamtéž, 25. duben 1997, s. 8 „Církev ženám nepomáhá“

³⁰ Tamtéž, 29. duben 1997, s. 9 „Papežova návštěva připomínala boj s větrnými mlýny, napsal FAZ“

³¹ Viz. Hospodářské noviny, 28. duben 1997 s. 2 „Pavel II. v nás již potřetí“

³² Tamtéž, 28. duben 1997 s. 2 „Svatovojtěšské milénium“

³³ Tamtéž, 28. duben 1997, s. 3 „Papež s politiky o restitucích nejednal“

³⁴ Tamtéž, 29. duben 1997, s. 19 „Papežův mimořádný výkon v ČR“

³⁵ viz. Blesk, 28. duben 1997, s. 1 „Papež zaplnil Letnou“

³⁶ Tamtéž, 28. duben 1997, s. 2 „Papež celebroidal česky“

2. Teoretická část

2.2 Média

Barevné otisky rukou na skále, oblak kouřového dýmu na nebi, uzlíky na provaze, zvuk zvonů, to vše má jedno společné – snahu o sociální komunikaci. Touha lidí vyměňovat si mezi sebou sdělení nejrůznějšího charakteru, tvořila neodmyslitelnou součást lidské pospolitosti a měla vliv na utváření svébytných společností a jejich kultury. Zprávy byly zpočátku omezeny jen na strohá poselství. Lidé si předávali sdělení, která byla jednoduchá jak myšlenkově tak z hlediska technického. Rozvoj technických schopností člověka vedl i ke schopnosti předávat a uchovávat zprávy pro další generace. Ať už to byly hliněné tabulky, pergamen či uzlové písmo, to vše sloužilo k přenosu a uchování informací.

Medium, slovo původem z latiny znamená „střed“, „střední“, přeneseně i „prostředník“. Také veřejně přístupný a nerozhodnutý. Ten, který stojí uprostřed dvou stran, zvažuje kam se přiklonit, stojí mezi dvěma volbami. Posel, který něco předává, zprostředkovává, který se uprostřed (tedy všem na očích) snaží o přenos sdělení mezi dvěma (či více) stranami.

S rozvojem technicky důmyslnějších postupů přenosu informací se začaly vyvíjet jak kultury a společenství, tak i činitelé, kteří tuto komunikaci „*zajišťují, zprostředkovávají*“, tedy média. (Jirák, Köpplová 2007: 16) Ten, kdo byl ve středu dění, mohl ovládat a ovlivňovat společnost. K tomu bylo zapotřebí být informovaný a vědět co se děje ve světě. Prostředník (v jakékoli formě) zajišťoval, že snaha o získávání informací byla naplněna. Posel nebo zpravodaj zde hrál úlohu „*prostředníka, tedy toho, co něco zprostředkovává někomu nějaké sdělení, tedy médium komunikační.*“ (Jirák, Köpplová 2007: 16)

S tím neodvratně souvisí i snaha média ovlivňovat. S postupnou zvyšující se rychlostí výměny informací se zprávy dostávají mezi větší a větší počet lidí. Už to nejsou jen omezená publika na představení v divadle, ale časem se rozšiřují i za hranice měst, států a světadílů. „*Média se ustavují ve společenské*

³⁷ Tamtéž, 24. duben, 1997, s. 6 „*Papeže bude chránit říční policie*“

instituce s vlastní svébytnou množinou pravidel a postupů, která je ale v celém svém rozsahu svých činností určována a omezována společností, v níž působí.“
(McQuail 2007: 22)

2.3 Mediace, medializace

Proces, který probíhá mezi dvěma stranami mezi něž vstupuje prostředník, se nazývá **mediace**, tedy zprostředkování. Mediátor, zajišťující vztah mezi dvěma stranami, dává do pohybu děj, jehož cílem je snaha zajistit komunikaci mezi všemi zúčastněnými. Mediace je obecný pojem, který se používá např. v psychologii či v jiným vědách. „Každé zprostředkování je ovšem aktivní interpretativní činností“, (Jirák, Köpplová 2007: 43) takže v procesu mediace může docházet k rozostřování neseného sdělení.

Prostředník – mediátor vědom si svého významného postavení, dává zprávě tvář, podobu s jakou se dostane ke druhé straně. Jako například psycholog transformuje události do podoby, která je pochopitelná a přijatelná pro jeho pacienta. Při rozhovoru s manželskou dvojicí se k uchu muže mohou dostat, skrze vyjadřovací schopnosti psychologa, manželčiny výtky v naprosto jiném vyznění než od manželky samotné. To se děje i přesto, že mediátor, v tomto případě psycholog v manželské poradně, vyjádření cituje doslovně, avšak s jiným významem. Důležitou roli hraje nejen prostředí, tón hlasu, gestikulace, ale i odmlky v řeči či rozdílné kladení důrazu na jednotlivé výroky.³⁸ To vše může mít zcela jiný účinek na mužovo chápání a porozumění výtek. Zprostředkovatel může být vyjednavčem, ale i jako instituciovaný činitel, nositelem příslušníkům v určité společnosti představu o tom, jak tato společnost funguje. (Jirák, Köpplová 2007: 42)

Porozumění zákonitostem procesu mediace je významné pro chápání jednotlivých sdělení, které se k nám skrze média dostávají – tedy mediovaná sdělení. Při přenosu sdělení, které umožňují média jde o **medializaci**. Ta se

³⁸ Řečová kultivovanost je založena na přiměřeném, ale současně také osobitém a neotřelém výběru jazykových prostředků vzhledem k účelu sdělování. V rozhovoru současně je řeč

v současné době, vzhledem ke stále technicky propracovanějším přístupům ke zdrojům informací, jeví jako jedním ze základních rysů moderní společnosti.

2.3 Mediální obsahy

Média se dnes vyskytují prakticky u všech našich běžných životních situací – od vzdělávání se přes zábavu až po hledání vhodného partnera pomocí internetové seznamky. Vyplňují nám čas, ať už si to přejeme nebo ne, stala se pro nás nepostradatelnými. Vyhledávání informací na internetu, se stalo pro mnohé nezbytnou nutností, v mnoha případech však i posedlostí. *„Média nabízejí kontakt s bližším i vzdálenějším světem a hrají nezastupitelnou roli faktoru, který může zajišťovat sociální soudržnost, podporovat rozdělení moci a společenskou komunikaci.“* (Jiráček, Köpplová 2007: 26)

Mediální produkt, jako *„smyslově vnímatelný výstup“* je nabízen uživatelům jako soubor výrobků nejrůznější povahy. (Jiráček, Köpplová 2009: 247) Nemusí to být jen kniha či noviny, ale i jednotlivý článek či reportáž, plakát nalepený na zdi či píseň. Složitěji strukturovanými produkty označujeme například vysílání rozhlasové nebo televizní stanice. (Jiráček, Köpplová 2009: 250)

Za tím, jaké obsahy se dostanou až k uživatelům, stojí celá řada determinantů. Uživatel zahájí proces osobním rozhodnutím, který z mnoha mediálních produktů zvolí, a který podle jeho mínění poskytuje nejpříhodnější formu ke konzumaci. Nejjednodušší rozdělení mediálních obsahů je tedy podle komunikačního média, ve kterém se objevují. Forma ovlivňuje jak sdělení samotná, tak i příjemcovo následné použití. Tištěná média mají jiný přístup k podávání zpráv o událostech než televizní stanice, které mají k dispozici větší prostor pro vizualizaci. Naopak tisk pracuje s větším množstvím psaného textu, takže do příjemcova podvědomí neputují filmové záběry, ale obrazy jím vytvořené skrze čtený text. Čtenář je tedy více schopen situaci analyzovat, promýšlet, či se k ní vracet. (Jiráček, Köpplová 2009: 251)

Nedílnou součástí mediálních obsahů jsou nositelé sdělení. Sdělení jsou předkládaná uživateli jako zpráva, se kterou by se měl být schopen (a ochoten)

podněcuje kladení otázek a odhalení jádra sporu, jehož řešení se prostřednictvím řeči hledá. (Kraus 2004: 129)

ztotožnit. Vnímá ji pak jako jedinou možnou a danou, jako „přirozený“ stav věcí v jím žité realitě. Média zprávu prezentují jako příběh z uživatelům známého světa nebo ji podávají v opakovaných dávkách, až dojde k přijetí stavu jako daného faktu. Tento aspekt mediálních obsahů je významný proto, že odpovídá *„akceptované sociální konstrukci reality.“* (Jirák, Köpplová 2009: 293) Ovšem významy sdělení dané nejsou, jsou utvářeny celým komplexem sociálních procesů – od kulturních vztahů přes ekonomické i politické zájmy. Zpráva se k příjemcům dostává jako jakési shrnutí uskutečněné události. Zpravodajství, jako specifický obor s mnoha ustálenými pravidly, předkládá rekonstrukci události, při které dochází k vymizení detailů či jednotlivostí.

2.3 Stereotypizace a reprezentace

Skutečnost obecně chápeme jako souhrn všeho, co existuje v reálném světě. Skutečnost je dynamický proces neustále probíhající mezi všemi složkami reality, tedy mezi všemi zúčastněnými aktéry. Na rozdíl od pouhých domněnek, představ nebo iluzí, tyto reálné procesy aktivně vytvářejí vazby k jiným účastníkům, vyvíjí se a mění.

Média skutečnost zachycují, popisují a zprostředkovávají, a vytváří skutečnost novou – mediální. Ta se stává součástí naší zkušenosti a tím zpětně ovlivňuje vnímání naší sociální skutečnosti. Tento proces, kdy si obě skutečnosti navzájem konkurují, ale i doplňují *„tvoří základ zkušenosti, s jejíž pomocí se člověk vztahuje ke svému okolí, formuje si soudy o ostatních lidech, rizika, perspektivy apod.“* (Jirák, Köpplová 2009: 286) Média „reprezentují“ ustálenými vzorci zobrazování vybraných částí skutečností a potvrzují tak, stávající hodnoty ve společnosti. Výraz RE-prezentace (znovupřevedení, znovu zpřítomňování) se v souvislosti s mediálními obsahy používá v několika významech:

1. re-prezentace jako soubor prostředků jež slouží k znovu převedení události příjemcům. Jde zpravidla o soubor konvencí, které ustáleným způsobem re-prezentují určité události.

2. reprezentativnost tedy typizace. Tento význam odkazuje k tomu, jakými prostředky jsou charakterizovány jak typy osob tak i sociální skupiny. (Jirák, Köpplová 2009: 289)

Příjemce se dívá skrze médii nastavený pohled na určitou situaci jako na přirozenou a nepotřebuje ji dále zkoumat nebo zvažovat, bere ji jako danou a odsouhlasenou. Sdělení předkládaná mediálními texty jsou strukturovaná podle toho, jaké ideologie ve společnosti převládají, a tato sdělení mohou stávající hodnoty posilovat, ale mohou je i nově vytvářet či znevažovat.

S předpokladem, že reprezentovaná událost je co nejbližší skutečnosti se setkáme v nefiktivním žánru mediálních obsahů – ve zpravodajství. Právě s ním je spojována potřeba objektivity a pravdivosti. Znovu zpracování události do krátkého šotu nebo článku se skutečností jen inspiruje, je to vždy rekonstrukce nové skutečnosti. (Burton, Jirák 2001: 206) Událost se stane jednoduchým příběhem, který je nějakým způsobem typický a tedy dobře uchopitelný publikem. Zobrazované charaktery vystupují v předem dohodnutých rolích – poznáme je podle výrazových prostředků, fyzického zjevu, věku, sociální skupiny ke které patří, povolání či genderu. Dochází k **typizaci**. Opakováním a posilováním daného významu jednotlivých typů dochází ke **stereotypizaci**. „*Stereotyp je zjednodušenou reprezentací nějakého lidského projevu, rysu či postoje.*“ (Burton, Jirák 2001: 188) Jedním z jeho nápadných rysů je rozpoznatelnost na první pohled podle určitého detailu. Obraz muže s turbanem a dlouhým vousem je chápán jako muslim bez ohledu na to, jaké národnosti či vyznání muž je. Detaily, jako nositelé určitých představ, ovšem nejsou používány jen médii. Ty je mohou posilovat (opakováním), ale jako takové se primárně formují v kultuře společnosti. „*Jsou sociálně sdílené a předávané.*“ (Jirák, Köpplová 2009: 190) Tak se může změnit obraz muže s turbanem a dlouhým vousem z „pouhého“ muslima na „muslimského teroristu“. Ne vždy musí být mediální stereotypy negativně chápány, ale právě ve svém zjednodušujícím přístupu stojí za vytvářením předsudků a šablonovitého pohledu.

2.3 Mytologie zpráv

Ve slovníku najdeme výklad pojmu mýtus jako: „...*tradovaný příběh nebo řetězec příběhů (mythos – slovo pocházející z řečtiny, řeč, vyprávění), které nesdělují informace, nýbrž vyvolávají prostřednictvím obrazů dojem hlubšího porozumění celku světa nebo jeho podstatné části významné pro lidský život*“. V sociologii se pojem mýtus používá pro označení více či méně iracionální a silně citově zabarvené kolektivní představy. Mýtus nemá konkrétního autora a zdá se, jako by slovy mýtů promlouvaly celé generace předků, jež nám chtějí něco závažného sdělit. (Durozoi, Roussel 1994: 190)

Vznikem a významem mýtů ve spojení s náboženskými symboly se zabýval indolog a historik náboženství Mircea Eliade. Podle Eliadeho nacházíme počátky mýtu v archaické společnosti. „*Archaický člověk neuznává projevech svého vědomého jednání žádný úkon, který již dříve nedělal před ním někdo jiný. Jeho život je nepřetržitým opakováním gest zavedených jinými.*“ (Eliade 1993: 10) Úkon byl chápán jako opakování toho, co na počátku vykonali bohové. Opakování je velmi důležité – podle božského vzoru (nedosažitelného) opakuje lidstvo na zemi činnosti, které se tak stávají reálnými, pravdivými, skutečnými, tedy těmi, které mají nějaký smysl a stávají se tak trvalé. Opakování činností uvádí věci do souvislostí a vztahů, lidé tak nachází ve světě určitý řád. „*Jejich význam nevyplývá z bezprostředního fyzického projevu, ale z toho, že reprodukují prvotní úkon, opakuji mýtický příklad.*“ (Eliade 1993: 10)

V mýtu nejde o konkrétní příběh, ale o samotný princip, na kterém je odprezentováno nespočet dalších příběhů. Jejich úlohou je vést člověka k hlubšímu porozumění celku. Analyzujeme-li většinu hrdinů, dospějeme k prostému závěru: hrdina vzpěčující se vůli bohů nebo jejich zákazům musí být zákonitě potrestán. Boží trest přichází v nejrůznějších formách, oblíbené jsou přírodních katastrofy. Přesto, že se v podstatě jedná o „zločince“ (Prométheus ukradl oheň), nebudí u prostého lidu opovržení, nýbrž naopak, stávají se atraktivními a přesně v souladu s úslovím „příklady táhnou“ se stávají novými náměty pro vzorce chování. Vzdor zde ale není samoúčelný, většinou spěje k „hrdinskému“ kousku směřujícímu k vykonání dobra pro celou společnost.

V historii se setkáme s řadou přeměn historických postav v mýtického hrdinu (Jánošík, Robin Hood). To souvisí s potřebou lidí ztotožnit se s nějakým vzorem. Mýty podvědomě chápeme jako zdroj, který zrcadlí svět kolem nás a skrze které dostáváme stvrzení, že naše rozhodnutí směřují správným směrem a že jsou ve společnosti přijatelná. Lidová paměť nepřetváří jen osoby, ale události sociálního i politického života. To se však děje pomaleji než měnění jedince. (Eliade 1993: 35)

Pravděpodobně pro onu metaforu konstrukce světa se v mediálních studiích používá termín **mytologie**. Jelikož média zacházejí s událostmi jako s příběhy nabitými hodnotami a ideály společnosti, dostává se nám skrze ně ujištění, že svět je nám známé místo. Lidská kultura vytváří myšlenky, kterým posléze udílí významy a přiděluje jim specifické vztahy a souvislosti. Tak si člověk vytváří kulturně jedinečný a často podvědomý (a tudíž obtížně měnitelný) obraz reality. Z toho vychází i mediální zpracování zpráv – nalzáme v nich mýty. Příběhy přes svou počáteční nepředvídatelnost a mnohoznačnost stejně dostanou „symbolický rámeček“ do kterého jsou zakomponovány, takže v podstatě nemohou ničím překvapit. „*V hlubší struktuře zpráv můžeme odkrývat archetypální příběhy – mýty toliko převedené do kulís denní aktuality.*“ (Trampota 2006: 69) Zprávy jako mýty nabízejí opakující se příběhy, kde dochází k jasnému vymezení, například dobra a zla. Vedle poskytování informací zpravodajství zároveň ubezpečuje, že kultura, jíž jsme součástí, nadále přetrvává v čase. Trampota nabízí několik typů základních zpravodajských mýtů: **potopa, jiný svět, podvodník, dobrá matka, hrdina, oběť obětní beránek**. (Trampota 2006: 70) Zprávy o hrdinech lidí utvrzují v tom, že je možné uspět a dosáhnout velikosti. Neopomenou však také zobrazit případy, které společnost odsuzuje. Chování, které vede k narušení společenských pravidel, je prezentováno ve formě odstrašujícího případu a zpravidla končí trestem.

Původcem užívání pojmu **mýtus** je Roland Barthes, francouzský sémiolog. Ve své knize „Mýtus dnes“ definuje mýtus takto: „...*mýtus je systém komunikace, je sdělením. (...) nemůže být nějakým předmětem, pojmem či ideou; je to jistý modus signifikace, určitá forma.*“ (Barthes 2004: 107) Věc,

ale i obraz, fotografie, písmo, gesto, rituál není mýtem, ale stává se mýtem v momentě, kdy mu udělíme formu řeči nebo grafického znázornění v obraze či v textu. I zdánlivě bezvýznamná sdělení mají svůj skrytý význam. Jakmile jsou uchopeny formou řeči nebo zobrazení spějí, z pohledu mýtu, k určitému souhrnu znaků. Jak je patrné, mýtus má v sobě dvě roviny – smysl a formu. Ty jsou spjaté a dohromady vytváří mýtickou promluvu. *„Řečí, diskurzem, promluvou atd. tedy budeme nadále rozumět jakoukoli – verbální či vizuální – signifikantní jednotku či syntézu: fotografie pro nás bude promluvou stejně jako novinový článek; předměty samy se budou moci stát promluvou, pokud něco označují.“* (Barthes 2004: 109) Interpretační zakotvení mýtu v dějinách se však může měnit. Tak jako určité pojmy náležejí určité době, tak se mění význam i chápání mýtické promluvy. Neexistuje zde stálost, dochází k transformacím nebo k úplnému vymizení významů. K nejednoznačnosti mýtické promluvy přispívá i to, co je základní složkou mýtu – deformace. (Barthes 2004: 120) Vzhledem k tomu, že dochází ke stálému střídání smyslu a formy promluvy, dochází ke stálému měnění východiska mýtu. Tak jako k obrazu přistupujeme rozumově, vnímáme ho i emociálně. Ve výsledku ho hodnotíme jako celek, tedy přirozeně, nerozlišujeme jednotlivé složky, forma i smysl jsou v jednotě. A právě přirozenost je důležitou složkou mýtu. Stává se „přirozenou“ součástí naší promluvy i přes svůj interpretační charakter. Jeho bezprostřední účinek je silnější než následná racionální vysvětlení. Jak již bylo řečeno, skutečnost se stane skutečností opakováním a s podporou mýtů, mnohdy skrytých, se stávají neoddělitelnou součástí kulturního prostředí společnosti.

2.6 Metody zkoumání médií

Výše zmiňované představy o médiích vedou nutně ke zkoumání jejich obsahů. To vychází z praktických potřeb výrobců médií porozumět působení obsahu na příjemce. Hlavní a nejviditelnější složkou v obsazích je sdělení a význam. Ty se dostávají k publiku, které ho nějakým způsobem vstřebává, vnímá a následně využívá. To je důležité rozlišení, *„neboť fyzický text sdělení v tištěné, zvukové nebo obrazové podobě můžeme přímo zkoumat a v tomto*

smyslu je tedy „pevný“, zatímco významy, které jsou do textů vloženy nebo v nich vnímány jejich původci či případným publikem, jsou víceméně pomíjivé a nestálé. Z toho pramení jejich různorodost a častá víceznačnost.“ (McQuail 2007: 267)

Ranný výzkum tíhl k předpokladu, že obsah více či méně odráží hodnoty a cíle médií a že sdělení budou v zásadě přijímána tak, jak byla myšlena jeho původci. Předmětem zkoumání byly především informační obsahy zpravodajství, zejména zobrazování určitých specifických témat (násilí, zločinnost) a následné vytváření stereotypního zobrazování či vytváření předsudků. Pozdější badatelé obvykle přistupují k obsahům širěji a méně jednoznačně, pohlížejí na obsahy jako na více či méně spolehlivou výpověď o kultuře a společnosti, ve které vznikají. (McQuail 2007: 268)

Z takto definovaného pojetí zkoumání mediálních obsahů vycházejí dvě základně rozlišitelné metody – kvantitativní obsahová analýza a kvalitativní analýza.

2.6.1 kvantitativní obsahová analýza

Princip metody spočívá v jasném vymezení cílů (např. kolikrát a na jak velkém prostoru se zmiňuje určité téma). Následuje sběr mediálních vzorků (novin, článků, jednotlivých záběrů) a definice jednotlivých prvků. Výzkumník pojmenuje jednotlivé části a pak spočítá jednotlivé položky. Výhoda spočívá v její měřitelnosti a přesnosti (pokud jsou správně specifikované a zpracované její dílčí části). Tím, že popisuje přesně zkoumaný materiál, může zpochybnit předchozí šablonovité posuzování jednotlivých obsahů, dokazuje nebo vyvrací svou jasnou dokazatelností původní předpoklady. (Burton, Jirák 2001: 34)

2.6.2 kvalitativní analýzy

Tradičně byl kvalitativní výzkum považován za pomocnou metodu. Ale na pozadí svého teoretického zázemí si vybojoval místo na slunci. Učebnicová definice zní: *„Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem je tu odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím.“* (Disman 2007: 285)

Rozdíl mezi kvantitativním a kvalitativním přístupem spočívá v cílech výzkumu. Kvantitativní přístup se snaží dojít k informacím, které jsou platné pro celý vzorek populace. Tak jako je každá kultura specifická ve své nehomogenosti, tak je třeba brát zřetel na nejrůznorodější sociální faktory. Vyžaduje vhléd do nejhlubších vrstev struktury dat a nalézt tam její pravidelnosti. Posláním kvalitativního přístupu „*je porozumění lidem v sociálních situacích.*“ (Disman 2007: 289)

Stejně symboly mohou být interpretovány různě, což se v kvantitativním výzkumu nezohledňuje a proto týž výzkum může vyjít rozdílně.³⁹ V kvalitativním přístupu je těžké určit, jaké proměnné jsou relevantní předem, mnohé faktory jsou opravdu nepředvídatelné. Největší síla tohoto výzkumu spočívá v tom, že zkoumaný materiál není vtlačován do předem připravených schémat. Výzkumný proces sám o sobě vede výzkumníka tématem, kde jeho pohled závisí na vlastních zkušenostech, pocitech a celkově subjektivnímu přístupu k danému tématu. Výstupem není pouhý popis zkoumaných struktur. Ten je jen prvním krokem k porozumění a následného nalezení všech souvislostí, které je spojuje. (Disman 2007: 298)

2.6.3 textová analýza

„*Každé mediované sdělení je možné považovat za nějaký druh textu, každý text je možné číst.*“ (Burton, Jirák 2001: 61) Každý text, tedy každý mediální materiál, je zorganizován nějakým způsobem. Analyzování struktury sdělení, která jsou nabízena k interpretaci, odkrývá způsob, jak se text jeví sám o sobě, tedy co říká a co to následně znamená, popřípadě co z toho můžeme vyvodit a rozkódovat. Pochopitelně, že k odhalení významů se potřebujeme orientovat v systému významů dané kultury. Proces textové analýzy vyžaduje, abychom sledovali širší společenský kontext v němž jsou významy mediálního materiálu zachyceny a užívány příjemci.

³⁹ Empirické studie dokládají, že pocity mají vliv na různá stádia komunikačního procesu. Přestože je mnoho autorů přesvědčeno o důležitosti emocí, neexistuje žádný všeobecně uznávaný nástroj na jejich měření. (De Pelsmacker, Geuens, Van den Bergh 2003: 104)

2.6.4 obrazová analýza

Tato metoda je významná spolu s tím, jak v médiích narůstá počet vizuálních prvků. *„Je založena na rozboru jednotlivých prvků zkoumaného obrazu a slouží k tomu, abychom zjistili, jak jsou do obrazu vloženy významy, z nichž je zkonstruován.“* (Burton, Jirák 2001: 37)

Bude nás zajímat nejen sféra vizuálních představ, tedy záměrně vytvořených obrazů v oblasti médií, ale také viditelné kulturní formy. *„Fotografický obraz představuje nejen svébytný předmět poznání, ale také prostředek poznání něčeho jiného, totiž života společnosti.“* (Sztompka 2007: 8) Při podrobnějším zkoumání obrazu analyzujeme významy, které jsme nebyli schopni zaznamenat na první pohled. Při analýze samotné je důležité zodpovědět několik otázek: kdo a kde je situován příjemce, jaké prostředky byly využity ke zpracování obrazu a co je obsahem obrazu? (Burton, Jirák 2001: 37) Fotografie, kresby, karikatury a mnohé další používají média jako obrazové prvky, skrze které pronikáme do vizuálně předkládaných aspektů sociálního života dané události.

Vzhledem k tomu, že obrazová analýza metodologicky vychází z principů sémiotické analýzy, můžeme s (foto)grafickým obrazem nakládat jako s jakýmkoli jiným znakem, který je nositelem významů. Za pomoci obrazové analýzy odhalujeme skryté vlastnosti pod povrchem fotografovaných jevů. Důležitá je konotace obrazu, která vyvolává množství asociací vyvolaných ne individuálními potřebami a praxí příjemce, ale kulturním pravidly, která jsou součástí historické zkušenosti.

2.6.5 sémiotická analýza

Další metodou k výzkumu prostředků v komunikaci je sémiotická analýza. Její pole působení je široké (zoosémiotika, čichové znaky, hmatové, hudební kódy), zde se budeme zabývat tím, jak lze tuto disciplínu aplikovat na složité kulturní systémy masové komunikace.

Na jedné straně stojí média jako nositelé významů a na straně druhé příjemci, kteří významy vstřebávají. Jak již bylo zmíněno výše, obě strany mají

určitou představu, jaké tyto významy jsou, a jak se k nim dobrat. Významy mediálních obsahů šíří svého možného vysvětlení odkrývají půdu sémiotickému zkoumání.

V průběhu ustavování sémiotiky jako oboru, který se zabývá studiem znaků a kódů, (Jirák, Köpplová, s. 136) nám badatelé nabídli několik jejích definic. Podle mého mínění jednu obecně sdílenou předkládá francouzský sémiotik Umberto Eco: *„Sémiotika se zabývá vším, co může být ‚chápano‘ jako znak. Znakem je všechno, co můžeme chápat jako významovou substanci něčeho jiného. Toto něco nemusí nutně existovat nebo být aktuálně někde přítomno v okamžiku, kdy znak toto něco zastupuje. ‚Sémiotika je tudíž v podstatě disciplína studující vše, co může být užito ke lhaní.‘ Jestliže něco nemůže být užito ani k vyslovení pravdy: nemůže být de facto užito vůbec k ‚mluvení‘.“* (Eco 2004: 14)

Za nejzákladnější koncepty, se kterými sémiotika pracuje jsou považovány **znaky** a **kódy**. Nejobecněji lze znaky chápat jako vše, co je nositelem nějakého sdělení, které něco reprezentuje. Jsou přítomny ve všech formách komunikace, vyskytují se ve světě, ve kterém jsme schopni porozumět jednotlivým sdělením. Eco definuje znak jako *„prostředek komunikace mezi dvěma lidskými bytostmi s cílem něco zprostředkovat nebo vyjádřit“*. (Eco 2004: 24) Některé významy, které k nám skrze znaky promlouvají známe, u některých je význam mnohoznačný. Ač se zdá, že některým znakům není jednoduché porozumět, neznamená to, že je nějakým způsobem nekódujeme. Můžeme k nim přiřazovat jiné nebo záměrně opačné významy, které se nemusí shodovat s obecně přijímanými. Člověk s určitou kulturní zkušeností, je schopen odhadnout jaké významy budou danému znaku přisuzovat ostatní, vždy dochází k *„ ‚možné‘ interpretaci ‚možným‘ interpretem“*. (Eco 2004: 25) Znakem mohou být nejen slova přirozeného jazyka, ale i gesta, barvy, tvary, mediální pořady a mnoho dalších předmětů a jevů. Jestliže chápeme znakem to, co odkazuje k něčemu jinému, tak kód lze považovat za návod jak text číst. Je to soubor zvyklostí nebo vodítko, jak se dobrat kýženého pochopení významu. Eco proces, který člověk podstupuje ve chvíli kódování, nazývá *„interpretační reakcí“*. (Eco 2004: 16) Vzbudí-li u nás znak právě onu reakci, je proces

umožněn právě skrze existenci kódu. Znakové kódy jako nositelé významů jsou podmíněny kulturním prostředím a plní tak svou sociální funkci.

Spojením jednotlivých znaků, celých znakových systémů a kódů v akci je **sémióza**. V tomto procesu „*přiřazujeme k některému pojmu, předmětu, jevu, události nebo osobě příslušný znak*“. (Černý, Holeš 2004: 16) Jednotlivým znakem v přirozeném jazyce je například slovo. Jazyk, který používáme je celý hotový systém. Ten se vyvíjí, není nikdy zcela uzavřený a nepřístupný inovacím. V nejazykové rovině dochází ke kódování, tedy přiřazování významů k jednotlivým znakům, například když spatříme kouř či zvířecí stopy v lese. V takovém případě pravděpodobně spojíme vizuální obraz s představou ohně či příslušného zvířete. Kooperace těchto vztahů odkrývá významy, které nemusí být původcem zamýšleny. Přesto však dochází k jejich kódování a interpretaci.

Za oficiální zrod sémiotiky se považuje rozvoj metody analýzy přirozeného jazyka, kterou začal rozvíjet **Ferdinand de Saussure** (1857-1913). Jeho přístup přinesl nové poznatky a jako první označil sémiotiku jako samostatnou vědní disciplínu. Jazyk viděl jako systém znaků vyjadřujících myšlenky, které lze porovnávat například s písmem. Snažil se rozpoznat nejen znaky, ale i zákony, jež mezi nimi působí. Jeho pojetí jazyka jako systému je důsledně dualistické. (Černý, Holeš 2004: 28) Při popisu přirozených jazyků zavedl rozlišování:

1. **langue** (jazyk) – tedy celá slovní zásoba a jeho funkčnost

2. **parole** (promluva, konkrétní řeč) – ta je, na rozdíl od langue, záležitostí jednotlivého mluvčího a týká se běžné komunikace. Dala by se charakterizovat jako použití langue v určité situaci. Jestliže dojde ke změně parole, pak se změní i langue. (Černý, Holeš 2004: 16)

Podle de Saussura funguje jazyk jako soustava znaků. Znak v sobě zahrnuje dvě neoddělitelné složky, které se vymezují z jazykového systému a vztahují se k určitému pojmu:

1. **signifiant** (označující) – akustický obraz

2. **signifié** (označované) – pojem (Černý, Holeš 2004: 40)

Dalšími vztahy, na které de Saussure zaměřil svoji pozornost jsou:

1. **vztah syntagmatický** – je takový, kde jsou základní jazykové prvky uspořádány do určitého vztahu k ostatním částem podle platných pravidel.

2. vztah paradigmatický – je vztah takových znaků, které se v dané mluvě nevyskytují, ale jsou přítomným znakům podobné. (Černý, Holeš 2004: 116)

Jak je uvedeno výše, znaky mohou mít různorodý charakter, avšak de Saussure definoval dvě základní vlastnosti jazykového znaku, ze kterých pozdější badatelé vycházeli a rozšířili do dalších oblastí nespádajících do pouhé jazykovědy. Jedna z vlastností je **arbitrárnost** znaku, tzn. libovolný konvenční vztah mezi označujícím a označovaným. Mezi zvukem, kterým označujeme jednotlivá písmena a napsaným znakem není žádný vztah, neboť ho můžeme napsat v různých variantách. Avšak jednotlivé písmeno odráží daný význam, přestože má jakoukoli formu, výsledek chápeme jako právě jedno jediné písmeno. Druhou důležitou vlastností je **lineárnost** znaku. Nejen označování, ale i ostatní jevy ve světě probíhají jen v jediné, lidmi měřitelné časové dimenzi, ve které se pronesené prvky, řadí jeden za druhým. Dohromady tvoří řetězec v časové (mluva) nebo prostorové (písmo) linii. (Černý, Holeš 2004: 43)

Dalším důležitým pojmem de Saussurova pojetí je **hodnota** znaku. Význam je jakýsi protipól hodnoty. Hodnota například bankovky je jiná, když ji směníme za zboží. Tak můžeme naložit i s informací nebo myšlenkou. Hodnota se může měnit podle daných okolností, její platnost není absolutní ani není předem daná. Existuje nezávisle na znaku, jejich vztah je utvářen až tehdy, je-li dán do souvislostí. (Černý, Holeš 2004: 41)

Základy pro moderní a současně pojímanou sémiotiku rozvinul američan **Charles Sanders Peirce** (1939–1914). Na lingvistiku měl velmi zásadní vliv díky jeho logickému pojetí s jehož pomocí vytvořil ojedinělý sémiotický systém. Jeho koncepce je založena na triadickém pojetí znaku. (Černý, Holeš 2004: 45) Ty rozlišuje:

1. index – je závislý na tom, co označuje, jde o vztah mezi označovaným a označujícím. Tak jako je „horečka“ příznak „chřipky“, její průvodní jev.

2. ikon – souvisí s označovaným pouze na základě podobnosti, například fotografie, piktogram.

3. symbol – interpretace založená na nějaké dohodě, která musí být

ovšem dodržovaná. Je to vztah mezi znakovým a objektem na základě předem dané konvence. Za symboly považujeme většinu jazykových znaků, čísla, náboženské symboly. (Černý, Holeš 2004: 26)

De Saussure se prvotně zabýval lingvistickým systémem a již méně tím, jak řeč funguje ve vztahu k realitě kterou popisuje. Nezabýval se tím, jak mluvčí s jazykem pracuje, jak ho používá ve svém kulturním prostředí. Nezhledňoval ani zkušenosti mluvčího a jak řeč souvisí s jeho vnímáním a očekáváním posluchačů. Až Pierce svým triadickým pojetím znaku zahrnul do promluvy také interpretaci založenou na sociokulturní dohodě a tím otevřel cestu dalším badatelům například Rolandu Barthesovi. Ten vytvořil systematický model přirozeného označování, který je vytvořený prostředím, ve kterém se objevuje. Významy jsou zabarvené emocemi nebo ideologií. Jsou součástí mocenského rozložení sil ve společnosti a panuje o nich všeobecná společenská shoda. Tím se zdají být přirozené a dané, ale v protikladu s jinými kulturami jsou nepochopitelné. Vyjadřují kulturní hodnoty uživatele a tím i jeho kritickou a hodnotící škálu. Barthes na příkladu mediálních produktů (reklama na prací prostředky apod.) několik mýtů popsal. Dokládá tak, jak média předkládají neuchopitelné téma skrze symboly a mýty veřejnosti. Opakováním z nich konstruuji umělé světy mýtů, které jsou prezentovány jako skutečné. Mýtus se *„nedefinuje se předmětem svého sdělení, ale tím, jakým způsobem toto sdělení vyslovuje.“* (Barthes 2004: 107) Síla účinku je umocněna tím, že mediální obsah nerozkládáme na jednotky smyslu a formy, ale pokládáme ho za celek. Tímto působením jednoty ve současného okamžiku, neklade otázky a je věrohodný. *„Mýtus je současně nezdokonalitelný a neoddiskutovatelný: čas ani vědění k němu nic nepřidají a nic neuberou.“* (Barthes 2004: 129)

Neoddělitelnou součástí mýtů jsou symboly. Skrze ně jsme si schopni podstatu mýtu uvědomit a skrze ně dochází k celistvému propojení příběhu v jeden celek. Symbol jako poznávací znak abstraktních pojmů se vyskytoval odedávna a je starší než písmo. Používání symbolů má tisíciletou tradici, významy jistých symbolů jsou dnes již neznámé nebo těžko srozumitelné. Sémiotika se zabývá množstvím symbolů nejen v mýtické rovině, ale i v jiných oblastech, například v matematice, chemii, poezii, umění. Předměty se stávají

symbolem na základě konvencí a způsobu používání, což jim umožní reprezentovat určitý sekundární význam. Jisté symboly (například piktogramy) jsou používány napříč jazykovým znalostem. Za pomoci zjednodušených obrazových prostředků se vyjadřují jednoznačně, jejich smysl spočívá v prvotní rozpoznatelnosti. Promlouvají k nám jasnou řečí tak jako mýtus, jsou rozeznatelné na první pohled. „*Od mýtu se čeká bezprostřední účinek – nesejde příliš na tom, že je poté rozbit, jeho působnost je pokládána za silnější než racionální vysvětlení, která jej mohou o něco později vyvrátit. To znamená, že četba mýtu se vyčerpává jedním okamžikem.*“ (Barthes 2004:129)

Aby byl symbol zjevný, musíme znát jeho obsah a tím kódovat jeho význam. Takto vnímáme jako symbol mnoho věcí – uniformy, vlajky, bílé pláště, černá auta apod. Použitím symbolů v komunikaci se zjednodušuje vyjadřování emocí, osvětlování problémů, slouží i k manipulaci (magie). Přiřazení významu k určitému jevu nebo předmětu, tedy znalost významu symbolu, ale není jednoznačná. Je definována určitým druhem sémiotické motivovanosti. „*Motivovanost je souhrn všech faktorů, díky nimž není struktura slova nahodilá.*“ (Černý, Holeš 2004: 51) V saussurovském pojetí není motivovanost znaku opakem arbitrárnosti, podle struktury znaků jsme mnohdy schopni významy odvodit. Tak jako je slovo „kukačka“ motivováno zvukově, tak slovo „koruna“ je motivováno historicky. (Černý, Holeš 2004: 52) Za motivovaný znak můžeme v přirozeném jazyce považovat i **metaforu** – jazykovou náhradu na základě podobnosti. Metaforický popis používáme běžně, mnohdy si jí ani neuvědomujeme, často něco nedokážeme bez metafory správně popsat nebo ohodnotit. „*V tomto ohledu již pojem ‚podobností‘ nezahrnuje očekávanou podobu na věci samé (i když nezřídka pomáhá lidem tomu věřit); ‚podobností‘ je prostě sémická identita.*“ (Eco 2004: 313) Přirozený jazyk vytváří nové a nové metafory, jiné zastarávají nebo ztrácí význam. „*Pokud je přirovnání originální, živé, může se metafora rozšířit a přejít do obecného užití.*“ (Černý, Holeš 2004: 59) Mnohdy je metaforou i personifikace, například „slunce vyšlo“. Metafory nemusí být pouze slovní, mohou to být obrazy, záběry ve filmu apod. Vizuální metafora se často využívá v reklamě, ale i ve zpravodajství, kde doplňující obrázek může nahradit slova. Může být i zavádějící nepochopitelná

právě proto, že podmíněna zkušeností a kulturně. To samé platí i pro metonymii – zde je však jazyková náhrada vytvářena na základě souvislosti. Například místo „papež se vyjádřil...“ se běžně užívá „Vatikán se vyjádřil...“ (Eco 2004: 313) Nahrazování (substituce) „je založena na skutečnosti, že zavedené zvyky, (...) umožní jednomu ze svých prvků, aby nahradil prvek jiný.“ (Eco 2004: 313) I zde je důležitá kulturní podmíněnost. Adresát obvykle rozumí metonymii bez ohledu na logickou chybnost a zmocňuje se pouze obecných vztahů vzájemné souvislosti. „Jde tedy o použití jednoho označovaného místo jiného označovaného, které je s ním přímo nějak spojeno.“ (Černý, Holeš 2004: 62)

3. Program návštěvy

Benedikt XVI.⁴⁰ je druhým papežem v historii, který Českou republiku v průběhu svého pontifikátu navštíví. Papež Benedikt XVI. však naši zemi navštívil ještě jako kardinál, a to 30. března 1992, kdy pronesl v pražském seminárním kostele sv. Vojtěcha přednášku.

Papež přiletěl na pražské ruzyňské letiště v sobotu 26. září v 11.30 hodin. Po uvítacím ceremoniálu přednesl uvítací řeč. Poté se vydal přes Prahu na návštěvu kostela Panny Marie vítězné – pražského Jezulátka. Zde sloužil mši a pronesl řeč tematicky zaměřenou na malé děti. V 16.30 hodin vykonal zdvořilostní návštěvu u prezidenta Václava Klause na Pražském hradě. Poté se setkal s ostatními politiky a diplomatickým sborem ve Španělském sále Pražského hradu. Od šesti hodin večer slavil nešpory s kněžími, řeholníky, bohoslovci a zástupci církevních hnutí v katedrále sv. Víta na Pražském hradě.

Další den, v neděli 27. září, se papež vypravil do moravské metropole Brna, kde v dopoledních hodinách sloužil mši na letišti v Brně-Tuřanech. Po poledni

⁴⁰ Občanským jménem Joseph Ratzinger, 16. 4. 1927 v Marktl am Inn, v pasovské diecézi. Kněžské svěcení přijal 29. 6. 1951. Během čtyř let svého dosavadního pontifikátu vykonal 15 cest po Itálii a 12 cest zahraničních. Je 265. papežem. Zvolen byl dne 19. 4. 2005. Údaje byly převzaty z online: *Návštěvy papeže Benedikta XVI.* [online]. c2009 [cit. 2010-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.navstevapapeze.cz/papez>>

odletěl zpět do Prahy, aby se setkal s představiteli Ekumenické rady církví v ČR v Arcibiskupském paláci a posléze se zástupci akademické obce ve Vladislavském sále Pražského hradu.

Poslední den papežovy návštěvy připadl na svátek sv. Václava, patrona České země. Benedikt XVI. v ranních hodinách odcestoval do Staré Boleslavi kde navštívil baziliku sv. Václava. Zde sloužil mši u příležitosti Národní svatováclavské pouti a setkal se s mládeží. V poledne opět odcestoval do Prahy na oběd s biskupy v prostorách Arcibiskupského paláce. Po rozloučení s Apoštolskou nunciaturou odjel na pražské ruzyňské letiště, kde pronesl závěrečnou řeč.

4. Analytická část

4.1 Metodika práce

Z pohledu mediálních studií jsou novinové články komplexním komunikátem, který pracuje s mnoha kódy (text, obraz). Zpravodajské fotografie fungují jako metonymie tím, že reprezentují pouze zobrazovanou část celku, i když ji příjemce může vnímat jako celek (proto působí naléhavěji a věrohodněji). Opakované mediální konstrukce určitých jevů pak mohou vytvářet stereotypy tím, že znovu přetvářejí původní obsah. Tím mohou přispívat k vytváření mylných představ a konstruovat šablonovitost myšlení. Prostřednictvím poznatků sémiotiky, která pokrývá celý systém tvorby významu, lze jednotlivé motivy a způsoby mediace identifikovat a pochopit tak, jakým způsobem proměnila kultura znaky do kódovaných symbolů.

Pro kódování všech významů obrazového sdělení je stejně důležité to, co je zobrazováno (denotace) jako to, co je tím reprezentováno (konotace). Denotace je všechno to, co na obraze vidíme, tedy to, k čemu se znak bezprostředně vztahuje. „Denotace je naše odpověď na nejjednodušší otázku: co to je? Konotace jsou naproti tomu všechny složitější asociace, myšlenky a pocity, které obraz (znak) vyvolává.“ (Sztompka 2007: 86) Obsah jak

textového materiálu tak obrazového, jeho denotace, umožňuje zkoumat významy, které odkazují k potenciálním konotacím. Při analýze jsem zvolila postup třífázového rozdělení rovin signifikace. V první rovině (denotace) máme k dispozici jen znaky a to, jak je chápeme. Úkolem zde není objektivní zhodnocení či posouzení, ale předložení nabízených možností významu znaku. To přispívá k jasné formulaci, co dané zobrazení představuje a tím se minimalizují možná nepochopení. V další fázi vyberu vše, co nějak se znakem souvisí. Škála užívaných znaků a interpretací vytváří prostor ve kterém se pohybujeme, a protože každý chápe tentýž znak poněkud odlišně, dáváme mu vlastnosti svých postojů a soudů. K hodnocení dochází v individuální rovině. Třetí fází je pak vyznění článku na symbolické a mýtické úrovni. Zde dochází k řetězení jednotlivých pojmů na základě kulturně podmíněné shody. Utváří se tak prostor pro specifický způsob odhalování či objasňování stavu věcí, které lidem dávají smysl v jejich sociálním prostředí. Součástí sémiotické analýzy není jen faktický popis komunikace a její struktury, ale také formulace v praxi používaných normativních pravidel a zpětná kritika probíhající komunikace. (Jirák, Köpplová 2009: 272-5)

Analyzované období jsem rozdělila na tři části. V prvním období jsou články před příjezdem papeže. Zde jsem se soustředila na to, jakým způsobem se deníky zhostily úkolu seznámit příjemce s faktem plánovaného papežova příjezdu do České republiky a jaké informace dávají deníky s příjezdem do souvislostí. V druhém období mne zajímalo, jaké deníky vybraly nejdůležitější informace v době samotné návštěvy. Třetí závěrečné období je po papežově odjezdu. Bude mě zajímat, zda tato událost byla pro média zajímavá tak, že se k ní budou vracet, popřípadě zda návštěva nastolila další témata.

Vzhledem k celkovému množství nerozebírám každý článek, ale soustředím se spíše na charakteristické články pro jednotlivá období. Pozornost věnuji fotografiím, „...*poněvadž tvorba a čtení těchto znaků se odehrává převážně ve vizuální oblasti, sociální interakce je viditelnou aktivitou zaměřenou na pozorovatelnou symboliku.*“ (Sztompka 2007: 41) Obzvláště důležitým textům věnuji pozornost a přikládám konkrétní ukázky. Z analýzy jsem zároveň vynechala články, které se návštěvy dotýkaly jen okrajově nebo zmiňovaly

křesťanství či církev v obecné rovině. Soustředila jsem se na titulky, které měli větší šanci zaujmout čtenářovu pozornost k danému textu. V mnoha případech deníky využívají i možnosti nadtitulků a podtitulků, které napomáhají zachytit čtenářovu pozornost.

K deníkům připojuji jejich aktuální vlastnickou strukturu.

4.2 Analýza výzkumného materiálu Lidové noviny

Deník, vycházející od pondělí do soboty, se profiluje jako celostátní zpravodajský list se speciálním zájmem o politiku, byznys a kulturu. První díl novin je věnován domácím a zahraničním událostem, kultuře a komentářům, názorům a publicistice. Součástí druhé složky novin je rubrika byznys a pravidelné přílohy jako je akademie, věda a výzkum, orientace apod. Každý pátek vychází magazín Pátek LN, jednou měsíčně magazín Esprit LN. Lidové noviny vydává společnost MAFRA a.s., jejím majoritním vlastníkem je od roku 1994 německý holding Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft mbH.⁴¹

Vzorek č. 1.⁴² První vybraný článek je ze dne 25. září. Prvním denotátem je zde titulek: „Papeži uvaří jeptišky“, druhým fotografie ženy, která v ruce drží velký balík. Celý text hovoří o bezpečnostních přípravách na příjezd papeže. Srovnávají je s přípravami, které se konaly při příjezdu prezidenta Spojených států Baracka Obamy. Poté následuje popis všech aktivit lidí, kteří se podílejí na přípravách, včetně policistů, hasičů, záchranné služby a pracovníků Biskupské konference. Nikde není zmínka o jeptiškách, které jsou zmiňovány v titulku. Dalším denotátem je na levé straně zvýrazněný mezititulek „Dary“. V textu, rozděleném na dvě části „Oficiální dary“ a „Další dary“ se vyjmenovávají jednotlivé položky.

⁴¹ *Oficiální webové stránky MAFRA* [online]. c2009 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <http://www.mafra.cz/cs/default.asp?y=mafra_all\cs_produkty-a-sluzby_lidove-noviny.htm>

⁴² viz. Příloha č. 1

Jak se dozvíme z popisku pod fotografií, tak žena, která je na ní vyobrazena není jeptiška, ale „mluvčí biskupství Jandlová“. Osu obrázku tvoří trojice znaků: balík, žena a kříž. Žena, držící v ruce velký balík převázaný provázkem se dívá přímo do objektivu, což navozuje pocit přímé komunikace s příjemcem. Náklad s popiskem „Jeho svatost papež Benedikt XVI.“, drží jako by se jím pyšnila. Vizuálně ne zcela zajímavý neforemný útvar, jí zakrývá většinu těla, nad ním se objevuje pouze hlava a část ruky, která ho drží. Očividně je pro ni důležitý obsah zásilky i její práce. Úkol doručení daru papežovi ji stojí hodně sil, vypadá unaveně, ale spokojeně, balík i přes svou velikost není těžký, svírá ho lehce. Místnost, ve které se situace odehrává, má holé stěny, jen na pozadí se rýsuje kříž s Ježíšem. Strohost zařízení konotuje klášter nebo zmíněné biskupství, kde se dary shromažďují. Na bílé stěně vystupuje do popředí kříž s Ježíšem. Kříž, charakterizovaný číslem čtyři je symbolem jednoty protikladů a v křesťanské tradici symbol Ježíše, zosobnění samotného Boha, skrze kterého přináší spásu. Obraz upracované ženy se symbolem víry ve spásu nad hlavou, která se (s kruhy pod očima) stará o hladký chod církevní instituce, vyjadřuje naprostou oddanost pro službu církvi. Slovo „jeptišky“ v názvu nám umocňuje představu, že starost o tělesné statky světa je zde odsunuta na vedlejší kolej, o to více při takto významné události.

Vzorek č. 2.⁴³ 29. září zaplnily noviny stranu 2. až 3. informacemi o papežově pobytu. Hlavním denotátem je zde celá horní polovina dvojstrany, kde se nachází šest fotografií naskládaných vedle sebe a působících dojmem jednoho celku, jakési koláže. Dalším denotátem je titulek na levé straně „Davy skandovaly „Benedetto!“ a dalším titulek: „Papež se nad ní pomodlil“. Celá dvojstrana je reportáží zachycující vybrané okamžiky papežovy dvoudenní návštěvy. Fotografie jsou z několika míst papežova pobytu, z Prahy (napravo) a z Brna (nalevo). Textová část se snaží shrnout co nejvíce událostí a předvést je co nejzajímavější formou. *„Představa narace soustřeďuje pozornost na to, jakým způsobem je materiál uspořádán, aby mohl být předložen publiku ku*

⁴³ viz. Příloha č. 2

spotřebě. Narace může udělat materiál a myšlenky v něm obsažené stravitelnějšími.“ (Burton, Jirák 2001: 217)

Obrazová část návštěvy vykazuje charakter reportážních fotografií. Jsou zde momentky i širokouhlé záběry, detaily střídají celky, fotografie jsou nejednotně velké. Nejsou odděleny souvislým textem, takže je vnímáme jako celek, který se nabízí ke čtení jako kniha, jednotlivé obrazy dostávají význam jen v součinnosti s ostatními.⁴⁴ První a největší fotografie přináší celkový pohled do kostela Panny Marie vítězné na pražské Malé Straně. Kompozice fotografie dodržuje pravidlo zlatého řezu.⁴⁵ Uprostřed je postava klečícího papeže v bílém, na levé straně je část oltáře pokrytého květinami, na pravé straně jsou lidé zaplňující prostor kostela. Situace zachycuje okamžik bohoslužby, klečící papež před oltářem je skloněný nad knihu, kterou drží v rukou. Za oddělovacím zábradlím se tísní lidé, ti v první řadě mají sepnuté ruce v gestu modlitby a opřené o hrazení. Atmosféra vyzařuje klid a soustředění na slova, která papež předčítá. Na dalších dvou fotografiích jsou dvojice žen. První z nich ve velkém detailu zachycují ženy s vlasy zakrytými látkou, která je z rubové strany bílá, což konotuje oděv jeptišek. Hlavy mají nakloněné k sobě a něco si sdělují, jedna z nich má pootevřená ústa, zdá se, že se ji fotograf přistihl právě uprostřed věty. Upřené pohledy a gesto zdvižené ruky s nataženým ukazovákem konotuje sdělování si dojmů právě sledované události. Radostné výrazy ve tvářích vytvářejí předpoklad, že jeptišky jsou svědkyně bohoslužby, která probíhá na horní fotografii. Jsou mladé a v jejich očích se zračí zvědavost. Ta společně s mládím konotuje až dětské nadšení, chvíle je pro ně očividně slavnostní. Další dvě ženy jsou starší dámy, zachycené na ulici. Slavnostně oděná figurka, kterou mají zavěšenou v krabičce na krku, společně se zobrazovanou mší konotuje zobrazení Jezulátka. Ženy procházejí

⁴⁴ Nejmenší jednotkou optického působení publikace je protilehlá dvoustrana. A právě tato je jeho nejvýraznějším činitelem nejen v textové, ale i obrazové části. (...) Optická jednota skladby obrazové části vyžaduje dodržovat významově a opticky správné umístění na stranách, stejné vzdálenosti mezi obrázky při jejich řazení vedle sebe i pod sebe, citlivě respektovat poměry jejich velikostí podle zobrazovaných objektů. (Blažej 1990: 162-166)

⁴⁵ Pravidlo zlatého řezu, tedy konstrukce optického středu, není totožné konstrukcí s geometrického středu – nachází se vždy nad ním, na rozhraní první a druhé třetiny výšky obrazu. (Blažej 1990: 68)

prázdnou ulicí, ve které poznáváme ulici Karmelitskou, což není na první pohled zřejmé, protože její prázdnota je neobvyklá. V souvislosti s přípravami na mši, se ale v textu dozvídáme, že celá Malá Strana byla uzavřená dopravě. Druhá žena také drží figurku Jezulátka v dlouhých šatičkách. Obě vyvolávají dojem mateřství, obě třímají v rukou zázračná miminka. Pomocí fotoreportáže se přesouváme do Brna, kde se na nás usmívají dva chlapci v bílém oblečení. V jejich oděvu poznáme ministrantské taláry a v prostředí, mši pod širým nebem, která se konala právě v Brně. Jejich rozesmáté tváře se podobají obrazu jeptišek, jen s tím rozdílem, že zde již postrádáme napětí. Pravděpodobně jsou zobrazeni po mši, napětí spojené s očekáváním příjezdu papeže již mají za sebou. Při čtení obrazového průvodce postupujeme k dalšímu obrazu – papamobil, zachycený za zády okolostojících lidí se zdviženýma rukama. Okolo jdoucí muži, s černými brýlemi a v černých oblecích, vypadají, že jsou stále ve střehu a připraveni řešit každou neobvyklou situaci, společně s jejich nepřístupným výrazem ve tváři konotuje jejich povolání – jsou to příslušníci ochranné služby. Postavu papeže ukrytou v autě jen tušíme, je vidět jen silueta. Vůz je v mýtické rovině především válečným nástrojem, tedy obrazem moci a boje. Mocní se netrmácejí pěšky, ale jezdí na voze. Zde je situace umocněna perspektivou, která zachycuje symboliku v plné šíři – lidé stojící na chodníku vzdávají hold samotnému vozu, protože postava je nezřetelná. Pomyslný konec návštěvy je záběr z výšky na proud lidí na silnici. Někteří z nich ruce nesou vlajky. *„Snímky davu chodců, parkoviště zaplněné auty (...) ukazují stejný fenomén – masovou společnost, která má společnou konotaci: neúnosné zmasovění sociálního života, nezbytnou daň demokratizaci.“* (Sztompka 2007: 89)

Texty doplňují události podrobnějšími informacemi. První z nich s titulkem „Davy skandovaly „Benedetto!“ popisuje návštěvu nejzevrubněji, je jakýmsi shrnutím na úvod. Dochází zde k porovnání obou velkých mší v podobě mezititulku: „Klidné Brno a divoká Boleslav“. Celkově však hodnotí návštěvu jako klidnou „...i přes masovost akcí nebyly za celou dobu hlášeny žádné mimořádné incidenty...“. Druhý hlavní článek s názvem: „Papež se nad ní pomodlil“ nastiňuje příběh matky a jejího miminka, které si papež vybral a

pomodlil se nad ním. Vyprávění ženy, která svou dceru zasvětila Panně Marii, celé události dává silný emoční náboj. V očích věřící matky se tak: „... plní Boží slova“. Lidové noviny se opět uchylují k nastínění události skrze dojímavý lidský příběh, se kterým má možnost se čtenář „personifikovat“. (Burton, Jirák 2001: 204) V dalším článku s titulkem: „Menu pro papeže? Štrúdl, svíčková tortelliny“ je tématem to, co papež během návštěvy konzumoval. Na symbolické rovině význam potravy spočívá v přijímání životní energie, s konzumací si přivlastňujeme sílu, která z potravy vychází. Svátostné jídlo neslouží k tělesnému nasycení, je to nasycení ducha. Skutečnost, že deník přináší informace o papežově konzumaci na rovině tělesné, odsouvá jeho podstatu duchovní.

Vzorek č. 3.⁴⁶ Poslední článek z 30. září otevírá téma, které nastíní papež v Čechách, kdo bude příštím svatým. Vybraný vzorek připomíná návštěvu papeže, ale nezobrazuje ho, jen ho zmiňuje v souvislosti s proběhlou návštěvou. Prvním denotátem je zde titulek: „Oběť nacistů může být svatou“, druhým je vyobrazení ženy v řeholním oblečení, třetím samotný text. Mežititulek přibližuje obsah článku. „Marie Restituta Kafková – jméno, které připomněl i papež. Je to předzvěst jejího svatořečení?“ Text přináší příběh řádové sestry, která byla mučena a popravena nacisty. Autor uvádí v souvislosti skutečnost, že Benedikt XVI., který „bývá s tímto obdobím nelichotivě skloňován“ a tím, že je to právě on, kdo bude rozhodovat, jestli se tato mučednice stane svatou. Vyobrazení ženy, celé v černém, se zakrytými vlasy, která stojí a má sepnuté ruce, konotuje její poslání řeholnice. Představa jejího povolání je mnohdy spojována s neradostným vzezřením, neusmívá se, ale pohled má pevně upřený před sebe. Přesvědčení ženy, která se oddala službě církvi, vnímáme jako krok, který je určen jen pro osoby s pevnou vůlí a pevnými zásadami. Černý šat, zakrývající tělo, vytváří pomyslnou bariéru mezi světem světským a sakrálním. V mýtické rovině celek vyznívá jako signál k jasnému vymezení postoje k jakémukoli (totalitnímu) systému. Na jedné

⁴⁶ viz. Příloha č. 3

straně útočící nacisté, na straně druhé řádová sestra s odhodláním hájit svou víru i za cenu života. Svou přisností ve tváři dokazuje, že to míní vážně, a že nic nestojí v cestě její službě Bohu.

Závěr: V Lidových novinách se ve zkoumaném období objevilo nejvíce článků a to nejen zpravodajského charakteru, ale především polemik a názorů, téma „papež“ sloužilo jako metafora pro celou církev. Poslední článek se objevil 1. října, což se u ostatních deníků nestalo. Články opět mnohdy vyznívají jako morální kritika, snaží se vyhranit postoj vůči totalitním režimům. Nejméně vyjadřují obavy v souvislosti s papežovým příjezdem a nezmiňují podobnost s příjezdem prezidenta Obamy. Přinášejí informace o papežově automobilu. Stále oblíbené je přiblížení se čtenáři pomocí personifikace se svědkem dané události. Papež je zde vizualizován nejméně jako osoba, zaměřují se spíše na jeho funkci (málo detailů, více celků), avšak zajímavosti o něm připojují v textech (jídlo).

4.3 Analýza výzkumného materiálu Právo

Společnost BORGIS a.s. je vydavatelem deníku Právo. Současným šéfredaktorem je stále Zdeněk Porybný (je tak nejdéle „sloužícím“ šéfredaktorem ze všech polistopadových tištěných médií vůbec), který je zároveň majoritním vlastníkem společnosti. Z tohoto důvodu je Právo považováno za jediný deník v českých rukou. (Benda 2007: 130) Vychází v Praze i v regionálních mutacích. Na konci sešitu je pak denně příloha, ve které se střídají rubriky. Každou středu vychází magazín Dům a bydlení, v sobotu pak Magazín Právo s televizním přehledem programů.

Vzorek č. 1.⁴⁷ Prvním vzorkem z deníku Právo je článek z 25. září s titulkem: “Přijede papež – celebrita z donucení“. K článku je připojena fotografie detailu papeže v bílém oblečení, s křížem na krku a se zdviženými

⁴⁷ viz. Příloha č. 4

rukama. Detail je tak velký, že nelze rozeznat v jakém prostředí se papež nachází. Text rozděluje jen jeden mezititulek: „Hlava církve bude v Česku počtvrté“. Text má nejen informační charakter (nechybí životopisné údaje Benedikta XVI.), ale rozebírá i politické souvislosti (otázka restitucí v ČR). Na úvod připomíná nedávný příjezd prezidenta Baracka Obamy, kterého nazývá také „celebritou“. Připomíná, že Česko je nejateističtější zemí na světě a z toho vyvozuje, že mnoho návštěvníků přijede z Polska nebo Slovenska. V závěru textu vyjmenovává několik papežových „přešlapů“, například „zrušení exkomunikace čtyř biskupů, mezi nimiž byl i popírač holocaustu Richard Williamson“.

Zobrazení usmívajícího se papeže s rukama zdviženýma a pohledem upřeným mírně pod sebe, konotuje přítomnost davu na straně za objektivem. Z jeho pohledu dolů, můžeme usuzovat, že je usazen v automobilu a projíždí ulicí, aby se pozdravil s přihlížejícími. Zamířenosť pozadí připomíná sklo a ostrá svíslá čára uprostřed sloupek dveří. Papežova nálada je veselá, ruce má ve výšce v gestu plném energie. Spolu s titulkem konotuje, že kontakt s lidmi a konání zdravice je pro něj radostnou událostí. Pojem celebrita, se většinou používá ve spojení se známou osobou ze světa popkultury. Spojení s církevním hodnostářem, konotuje vymizení či popření duchovního statutu osoby, kterou tím přenáší do světského světa plného zábavy a potěšení. S tím je spojeno i odmítnutí křesťanského poslání ve jménu evangelia přinášet morální a etické hodnoty víry. Tomu naznačuje o neposedná papežova ofina, která zřejmě za přispění povětrnostní situace vyklouzla z čepičky a v důsledky hry světla a stínu, se na fotografii stala dominantou papežova obličeje. Vlasy symbolizují tělesnost. Úsloví „někoho chytanou za pačesy“ znázorňuje podrobení si celého člověka. Papežovy neposlušné vlasy připomínají, že ony se nemíní podrobit jasně danému duchovnímu řádu a jejich nespoutanost je příkladem mnohých lidských záležitostí. Texty o papežových přešlapech vyznívají jako morální kritika, takže také přitakávají skutečnosti, že ani nejvyšší zástupce církevních hodnot není neomylný, i když by to podle papežské tradice, alespoň co se týče otázek víry, mělo být.

Vzorek č. 2.⁴⁸ Právo referovalo o pobytu papeže hned v úterý 29. září rozsáhlým článkem a zaplnilo tak celou první stranu rubriky domácího zpravodajství. Prvním denotátem je zde největší titulek umístěný na vrchu stránky: „Papež v Brně sloužil mši pro 120 tisíc lidí“. Dalším pak dvě větší fotografie, které se nachází pod titulkem a společně se spodními třemi tvoří reportážní koláž dokládající papežovu návštěvu. Uprostřed se nachází samotný text článku.

Všechny fotografie jsou polodetaily, zachycují menší skupinky lidí. Na každé z nich je zobrazen papež v rozhovoru a živou gestikulující. Všichni účastníci jsou političtí představitelé, ve většině případů v doprovodu manželek. Na dvou z nich je zobrazen Václav Klaus s manželkou Livíí, jednou bývalý prezident Václav Havel s manželkou Dagmar. Na ostatních je pražský primátor Bém, hejtman Hošek s manželkou a vedoucí KPR Hájek. Tři fotografie jsou z prostředí uzavřených prostor, pravděpodobně prezidentské návštěvy, dvě další z venkovních prostor, pravděpodobně z konání brněnské mše. Jen na jedné z nich má papež na hlavě mitru a gesto natažené ruky nad hlavou Petra Hájka naznačuje, že mu žehná. Dalo by se tedy usuzovat, že se jedná o závěrečnou část bohoslužby. Vkládání rukou na něčí hlavu je viditelným výrazem zprostředkování požehnání a připomíná Ježíšovo zázračné uzdravování nemocných. V liturgii je vkládání rukou žehnacím gestem, má vyvolat svátostné udělení Ducha svatého. Avšak podle zkoumaných textů se zdá, že při papežově návštěvě k žádné církevní liturgii nedošlo, i když se na ní sjel tak velký počet lidí. Více autora zajímá, co v té době dělal prezident Klaus („procházel se na opačné straně areálu“) a také jeho manželka („zastavovala se a zdravila se s množstvím poutníků na mnoha místech“). Oba pak „sklízeli často hlasitý aplaus“. Tyto skutečnosti lze nejspíše vysvětlit dvěma možnými způsoby: sledování politické úlohy prezidenta je i v době návštěvy nejvyššího církevního hodnostáře důležitější a za druhé autor vnímá papeže jako politického představitele. Deník se soustředí na sledování jejich kroků, byť jsou jejich role dány „zákonem a tradicí“ a nesoustředí se na to, jakým způsobem využívají

⁴⁸ viz. Příloha č. 5

svých jedinečných osobních charakteristik, aby oficiálním rolím vdechli život. „V politice jsou tedy vzbuzovaný dojem, image, a skutečnost dvě strany téže mince. Velikost politických vůdců záleží na tom, jak dobře dokážou předvádět svou ritualizovanou roli.“ (Meyrowitz 2006: 228)

Vzorek č. 3.⁴⁹ Právo věnovalo sledované události 29. září rekordní množství textů, na závěr jsem vybrala článek, rozdělený na dvě části. První obsahuje titulky: „Benedikt XVI: Veřejní činitelé by neměli podléhat lobbistům“ a druhý: „Papež dostal od Klause stoličku Petrof ke klavíru“. Článek doplňují dvě fotografie. Na první je zobrazen Benedikt XVI. s Livíí Klausovou po pravici, na straně levé stojí Václav Klaus. Dominantou celého obrazu je předsunutý detail skleněné mísy a dvou menších svícňů stojících na stole. Druhá fotka je kompozičně velmi podobná: velký detail stoličky, za ní stojí papež a po jeho pravici vidíme opět manželskou dvojici Klausových. Obě fotky jsou z prostředí honosných prostor, v pozadí jsou vysoká okna, u bohatě zdobených stěn na zemi stojí vázy s květinami. Text článku referuje o tom, že papežova návštěva se koná dvacet let po pádu totality v Evropě a že papež při té příležitosti apeloval na politiky „...ve smyslu hesla, které nese vlajka českého prezidenta: Pravda zvítězí!“ Poté deník informuje o tom, jakými dary obdaroval prezident papeže při návštěvě, která se uskutečnila v reprezentačních prostorách Španělského sálu na Pražském hradě.

Na celém zobrazovaném materiálu se vše točí okolo magické číslu tři (tři postavy, tři předměty na stole). Trojka, jako dávný symbol dokonalosti, označuje v křesťanském pojetí nejen trojjediného Boha, ale je v ní překonáno rozdvojení, shrnují se v ní začátek, střed a konec. Trojka jako symbol rodiny, zde může poukazovat na papežův celibát, ještě umocněný tím, že se setkal s manželkou. Velká prázdná skleněná mísa, ke které prezident natahuje ruku v gestu pobídky, nepůsobí křehce a objektivem fotografa, je ještě více zdůrazněná její velikost a šířka. Nádobu jako ryzí symbol ženství, která dostává smysl až naplněním, zde v rovině mýtu připomíná pozemský a lidský rozměr

⁴⁹ viz. Příloha č. 6

bytí. Zde se střetávají dva životy, jeden politický a druhý soukromý. V uzavřeném reprezentativním prostoru, který je vyhrazen důležitým návštěvám, se odehrává důvěrný rozhovor nejen o politice, ale pravděpodobně i o osobních záležitostech. Vzhledem k přítomnosti první dámy se intimita prohlubuje, funkce obou hlav států ustupují poněkud do pozadí.

Závěr: deník Právo vyjadřuje obavy z papežova příjezdu a jako příklad nabízí přípravy na příjezd prezidenta Obamy. Přináší informace o papežově automobilu. Nejvíce ze všech deníků se věnuje politice, vizualizaci českých politiků, ve spojitosti s papežovou návštěvou zmiňují politická témata související s církví. Nejvíce ze všech deníků zobrazují manželku prezidenta Livii Klausovou. Jako jediný deník se nezmiňují o jídle.

4.4 Analýza výzkumného materiálu Hospodářské noviny

Deník vychází od pondělí do pátku a přináší zpravodajství a informace z české a světové ekonomiky. Noviny mají denně dva aktuální sešity. První obsahuje všeobecné zpravodajství, názory, komentáře, kulturní rubriku a sport. Druhý sešit se věnuje ekonomickému zpravodajství, analýzám a komentování událostí ze světa obchodu a financí. Na konci sešitu je pak denně příloha Moje HN, ve které se střídají rubriky. Každou středu mají HN magazín IN, zaměřený na cestování, gastronomii, tipy pro volný čas, součástí je i přehled televizních a rozhlasových pořadů. Každý pátek je v HN vložen magazín Víkend. Jednou měsíčně je součástí HN magazín Boutique, desetkrát ročně pod názvem Proč ne?! vychází příloha o luxusním zboží a 6x do roka pak její monotematický Speciál. HN vydává společnost Economia, a.s., která je členem mezinárodní vydavatelské skupiny Dow-Jones Handelsblatt.⁵⁰

⁵⁰ *Oficiální webové stránky ECONOMIA* [online]. c1996-2010 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://economia.ihned.cz/2/obsah-sekce/hospodarske-noviny/>>

Vzorek č. 1.⁵¹ Prvním vybraným vzorkem je článek s názvem „Papež, který děsí i překvapuje Benedikt XVI.“, který se objevil v deníku 24. září. Článek nastiňuje životopisné údaje papeže, podrobně se zabývá údaji před jeho zvolením do papežského úřadu. Seznamuje čtenáře s jeho aktivitou na literárním poli i s tím, jaké ohlasy vyvolalo v církevních kruzích jeho zvolení. Kresba na pravé straně článku je karikatura postavy s modročervenobílými vlasy a křížem na krku. Kompozičně je strana deníku vyřešena tak, že se skládá ze tří prvků – titulku v horní části, textu uprostřed a obrázku napravo. Obrázek, který přitáhne oko více, ale vlastně je jen doplňkovým prvkem článku, je zde hlavním denotátem. Psaný text, který je pro větší čtivost rozdělen mezititulky, zde ustupuje do pozadí. Karikatura je jednoduchá perokresba, která je doplněna barvami. Že jde o papeže, poznáme podle jednotlivých znaků – malá čepička na hlavě, plášť, na krku kříž, brýle, které občas papež používá. Krátký plášť, který je součástí sutany, se větrem rozevírá na ramennou. Ruce drží sepjaté, ne však v modlitební pozici, ale gesto spíše připomíná mnutí rukou z dobře vykonaného díla. Ať už to bylo cokoli, je jasné, že dílo je vykonáno. Barvy vlasů konotují příjezd o České republiky. Obrázek, ač karikatura, nepůsobí humorným dojmem, ale dojmem pokřivenosti. Papežova ústa, jsou v poloze podivné grimasy, o které nejsme schopni říci, jestli je šklebem či úsměškem. Gesto, mnutí rukou, konotuje společně s jedním koutkem úst dolů a druhým nahoru, handlíře na trhu. Vzhledem k tomu, že článek pojednává o cestě Benedikta XVI. na Svatý stolec, působí kresba jako by měl škodolibou radost z toho, že byl zvolen. Vítr, který mu fouká na hrud', konotuje kladení překážek, kterým odolá a nepřízeň počasí je jen jednou z nich. V textu to dokládá mezititulek „Slova, která vyvolává bouře“. Jedná se o prohlášení Benedikta XVI., který kritizuje chamtivost a touhu po zisku moderního světa.

Na mýtické rovině všechny konotáty vytváří dojem neupřímnosti a jakési falše papeže, tedy církve. Článek, který používá pozitivní rétoriku, ale dohromady s karikaturou působí ironickým dojmem, pohled na papeže a jeho

⁵¹ viz. Příloha č. 7

úřad vnímá perspektivou středověkého období. Z duchovního či etického kodexu církve nezbylo nic, jen křížek na papežově hrudi.

Vzorek č. 2.⁵² Druhý článek z 29. září referuje o uplynulých událostech papežovy návštěvy. Celostránkový článek nese titul „I nevěřící zvědavci toužili po hostii“ a je k němu připojeno pět fotografií. I zde je denotát hlavní titulek. Dalšími jsou barevné fotografie reportážního charakteru, zachycující jednotlivé okamžiky papežovy návštěvy. Teprve pod fotografiemi se nalézá samotný text článku.

Nejvýraznější fotka, která přitahuje pozornost, se nachází na levé straně listu. Je na ní papež v bílém oblečení a s křížem na krku. Postava je zachycena fotografickým objektivem shora, tudíž je mírně disproporční. Střed obrazu zabírá zlatý kříž a ruce s velkým zlatým prstenem. Jeho hlava se zdá menší a pohled směřuje doprava, podle mírně natažených prstů můžeme usuzovat, že gesto znamená podání ruky, které vytváří dojem vstřícnosti. Společně s úsměvem na tváři z papeže vyzařuje klid jako z návštěvníka, který je u přátel, které dlouho neviděl. Je mírně shrbený, nestabilní poloha těla a křehkost konotuje stáří. Nicméně z výrazu tváře vyvěrá síla a inteligence. Na ostatních fotografiích je již samotná osoba papeže zobrazena jen jednou a to z velké dálky. Denotátem na dalším vyobrazení je papamobil v obležení mužů s černými brýlemi, ve kterých opět poznáváme příslušníky ochranné služby. Skrze sklo v pozadí tušíme dav lidí, takže i přesto, že papamobil není zachycen celý, poznáme, že právě projíždí ulicemi, které se zdají být zaplněné lidmi. Další fotografie je širokouhlý pohled na zástup postav v zapadajícím slunci, v jehož září se rýsuje na horizontu velký kříž. Dlouhé bílé řízy konotují poslání postav – kněží, kteří byli přítomni na mši a pomáhali rozdávat hostie. Vedle kříže se nachází obrovské promítací plátno, které bylo připraveno pro ty, kteří neměli možnost dohlédnout na pódium. *„Současný posun k prohlubování intimity vztahu k našim vůdcům v sobě obsahuje zásadní paradox. Tím, jak se snažíme naplňovat touhu být velkým lidem „nabílžku“ nebo potvrzovat jejich velikost*

⁵² viz. Příloha č. 8

intenzivnějším zájmem, jim často znemožňujeme fungovat jako velcí lidé.“ (Meyrowitz 2006: 141) Promítací plátno konotuje velkou návštěvnost, využívá se při společenských akcích s velkým počtem očekávaných účastníků. Další fotka zobrazuje postavy v černém a vzlétající letadlo. V oblečení pravděpodobně žen, poznáme taláry jeptišek, pokrývky hlavy se jim ve větru zdvihají. Scéna se odehrává na letišti a právě odlétající letadlo zdůrazňuje papežův návrat do Říma. Poslední fotka zobrazuje mladé lidi se zdviženými rukama a vlajkou. Fotka konotuje nějakou slavnost či hudební festival, lidé jsou zachyceni ve sportovním oblečení v poloze připomínající tanec. Lidé v pohybu konotují hravost a nespoutanost mládí, bezstarostnost a pocit nekonečnosti a potřebu zábavy. Článek to připomíná textem: „...chvíli to vypadalo spíše jako na fotbalovém zápase“. Část s mezititulkem: „Čechy bez párků“ informuje, co vše se dalo sehnat k jídlu při bohoslužbě v Brně (zde se používá termín „na Moravě“) a co v Mladé Boleslavi (tedy „v Čechách“). Metafora fotbalového zápasu je dovršena, v soutěži pro tentokrát vychází vítězně Morava, neboť tam byl na stáncích větší sortiment jídel oproti jednodruhovému českému páрку v rohlíku. Další událost, která zaujala reportéra, spočívá v neinformovanosti návštěvníků, což dokládá na zprostředkovaném vyprávění jednoho z kněží, který popisuje, jak se jeden z návštěvníků účastnil svatého přijímání bez toho, že by byl pokřtěn. Článek končí slovy dalšího z účastníků: „Ježíš hlásá pravdu a skromnost. Ne modlení se jednou za rok pod obří obrazovkou a reproduktorem“.

„Série snímků může zachycovat objekty a jevy v různých časových momentech. Tehdy získává narativní povahu a jednotlivé znaky vstupují do vztahu časové následnosti.“ (Sztompka 2007: 88) Tato celostrana má reportážní charakter. Podává informace z třídenní návštěvy a zdá se, že jestli je onou sledovanou osobou papež nebo fotbalová hvězda, je nepodstatné. Důležitým prvkem je zde samotná akce – připravenost organizátorů, počasí, zajímavosti (například speciálně vyrobený papežův automobil). O mši nebo bohoslužbě informace chybí. Vizualizace papeže připomíná spíše jednoho z účastníků. Velký detail jeho postavy nezobrazuje církevní prostředí, spíše se ho prostřednictvím detailu snaží přiblížit jako člověka, který se také přišel pobavit

na mnohatisícovou akci. Z církevních atributů se zde nachází pouze kříž na papežově krku. Bohoslužbu, která je hlavním cílem a programem jednotlivých papežových návštěv, konotuje jen zástup kněží, kteří jsou zachyceni zezadu se skloněnou hlavou. Jako celek tento článek pracuje s mýtem rychlosti. Koláž fotek, kterou čteme podobně jako text, nás provází třemi dny jedné události, které jsou na prostoru dvou stran převedeny do několika obrazů. První z nich nás seznamuje s hlavní postavou, poslední dělá pomyslnou tečku příběhu. Rozesmátí mladí lidé jako by sledují letadlo mířící k nebi. I to přispívá k symbolice moderního světa – k nebi míříme pomocí strojů, nikoliv pomocí modliteb.

Vzorek č. 3.⁵³ Poslední a závěrečný článek se objevil 29. září na poslední straně novin, v rubrice „Obrazem“. Tato rubrika přináší pouze jednu malou fotografii a titulek bez dalšího textu. Titulek zní: „Benedikt XVI. se rozloučil, návštěva papeže skončila.“ Vizualizace papeže je zde zvýrazněna jeho červeným slavnostním rouchem. Rozostření spodního okraje fotografie konotuje sklo, zdá se, že se papež nalézá v papamobilu, což je vyjádřeno i tím, že sedí nezvykle vysoko v porovnání s nízko vyobrazenými ostatními přihlížejícími hlavami.

Závěr: Deník Hospodářské noviny přinesl nejméně článků ze všech deníků o papežově návštěvě. Nevyjadřuje obavy z papežova příjezdu a ani nezmiňuje prezidenta Obamu. Přinesl informace o papežově automobilu. Nezmiňuje politické souvislosti. Striktně odděluje světský a sakrální svět. V rétorice i ve vizualizaci nás deník žene kupředu jako by „spěchal“. Zmiňuje se o jídle.

4.5 Analýza výzkumného materiálu Blesk

Blesk je plnobarevný deník přinášející zpravodajství, zajímavosti a senzace z domova i ze světa. Sobotní příloha je souhrnem nejzajímavějších událostí týdne ve společnosti. V pátek vychází s přílohou Blesk magazín. Deník vychází i

v regionálních mutacích s periodicitou od pondělí do soboty, v neděli vychází Nedělní Blesk. Vydavatelem je Ringier ČR, který je součástí švýcarské vydavatelské skupiny Ringier AG.⁵⁴

Vzorek č. 1.⁵⁵ První článek z 23. září se nachází na druhé straně listu. Článek obsahuje tři hlavní denotáty: fotografii s bílým autem, titulek: „Hlídat papeže bude těžší než Obamu“ a kulatou fotografií s portrétem na pravé straně listu a popiskem kopírující tvar hlavy: „Papež v česku.“

Fotografie zachycuje široký záběr ulice s projíždějícím autem a okolo přihlížejícími lidmi. Po stranách auta jsou rozestoupeni černě odění muži s kravatami a strnulým výrazem ve tváři. Podle jednotlivých znaků opět poznáme příslušníky ochranné služby. Středem obrazu je bílé auto s vysokým předním sklem – papamobil. Jeho bílá barva kontrastuje s černým oblečením okolo jdoucího doprovodu, zdá se až zářivá, konotuje čistotu a nevinnost. V autě je několik osob, jen jedna stojí a má vysokou čepici a stuhu s dekorem křížů okolo krku, což konotuje přítomnost papeže. Přední sklo vypadá ne zcela průhledně, papežova postava je nezřetelná, obličej není skoro vidět. Auto zde vytváří dojem mauzolea, ohraničující sklo připomíná vitrínu, která jako by měla za úkol oddělovat nebo chránit část sakrálního světa před tím světským, tísícím se na přísně vymezeném místě chodníku. Jasně rozdělení mezi světlým středem obrazu, na kterém se nachází papežovo auto, a tmavým okolím ulice, tento dojem ještě umocňuje. Text článku je rozhovor se šéfem ochranné služby Lubomírem Kvíčalou. Přirovnání papeže k prezidentovi Spojených států Baracku Obamovi vychází především z pracovních povinností společnosti, která zajišťuje bezpečnost osob, u kterých se předpokládá zvýšený zájem ze strany veřejnosti. Článek uvádí do souvislosti papežovu návštěvu a případný atentát na něj. Kvíčala vyjadřuje obavy o papežovu bezpečnost a dodává: „...návštěva se bude odehrávat na veřejnosti, v čemž je větší riziko ohrožení.“ Poté text připomíná, že náklady na bezpečnost jsou vyčísleny na „10 miliónů“.

⁵³ viz. Příloha č. 9

⁵⁴ *Oficiální webové stránky RINGIER* [online]. c2009 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ringier.cz/kategorie/1120/kdo-jsme>>

⁵⁵ viz. Příloha č. 10

Vzorek č. 2.⁵⁶ Druhý článek je z 25. září s názvem „Papež nosí krvavé boty!“ dalším denotátem je mapka města Brna, na které jsou zvýrazněny hlavní příjezdové trasy do města. Na vedlejší straně článku jsou vyobrazeny dvě postavy s církevními atributy a vedle nich se nachází popisky vedoucí k různým částem jejich těl. V horní části je zvýrazněný nadpis „Papežský oděv“.

Celý článek konotuje manuál. Mapka společně s malými postavičkami, které nejsou v reálném prostředí, ale na bílém pozadí, grafickým zdůrazněním jednotlivých významů jejich (sou)částí vyzívají ke smontování. Teprve poté jejich výsledná podoba bude dokončena a funkční. V první postavě poznáme papeže, který je v bílé sutaně, na hlavě má malou čepičku, na krku kříž a ruce zdvižené k hlavě. Popisky u jeho oděvu s nadpisem: „Co nosí ve všední den“ encyklopedicky vysvětlují a popisují, co která část oděvu znamená, jak se jmenuje a kdy se obléká. V popisu jsou použity odborné termíny a části oděvu jsou vybrány podle papežovy hodnosti. V posledním popisku jsou boty, kde se nachází vysvětlení, proč je papež nosí červené: „barva symbolizuje prolitou krev mučedníků“. Popisek navazuje na titulek, který ovšem popisuje barvu jako „krvavou“. Symbol boty navozuje sounáležitost se zemí, ale i se vzkříšením, neboť ten, kdo je schopen jít, je živý. V křesťanské symbolice tedy i ten, kdo přináší evangelium. Krev na botách je metafora pro označení viny za něčí smrt. Červená symbolizuje nejen moc, ale i nezvládnuté vášně. V souvislosti s papežem, jde tedy o historické zobrazení církve, která perzekvovala nevěřící. Na druhém vyobrazení je oděv, ve kterém nejvyšší církevní hodnostář slouží mši. Šaty symbolicky doplňují obraz vnějšího člověka, nikdy není náhodný, odráží i něco z jeho vnitřní podstaty. Změna šatů, může znamenat i změnu vnitřního já. V řeholních řádech odkládá novic se svým jménem i civilní oděv, a oblečením sutany je světu pohřben. Dochází zde ke zdvojení papeže, dva obrázky, dvě podoby papeže, jedna je sváteční a ta druhá všední. Dvojakost, tedy dvě tváře. Rozdílnost obrázků je značná, svrchní roucho, připomínající tvarem pláštěnku a zakrývající všechny fyzické tvary, změnil postavu do

⁵⁶ viz. Příloha č. 11

červené skvrny, ze které se dere ruka a na druhé straně berla. Tento kontrast symbolizuje svět všedního dne, tedy neduchovní, a svět sakrální, nabitý symboly v podobě jednotlivých atributů oděvu. Bílá barva pro běžné nošení vyjadřuje pokoru, a červená barva umocněná titulkem s krvavými botami, symbolizuje moc a sílu. Ovšem na bílém pozadí, za neexistence dalšího prostoru, se z postav stávají spíše postavičky z dětského světa fantazie. Dochází ke zdůraznění velikosti, tedy spíše malosti a zmenšením lidské figury vytržené z reality, konotuje vyobrazení hračky. Celkově článek sugeruje, ať už technickou kresbou mapky, nebo podrobnými popisky velmi precizní technicky zaměřený manuál, kterým je se třeba vyzbrojit před příjezdem papeže.

Vzorek č. 3.⁵⁷ Článek ze soboty 26. září referuje o tom, jak „Hrad trénoval na papeže“. Metonymie hradu jako politických představitelů, je dnes už běžně používaná, nicméně mezititulek vše dovysvětluje: „Jak proběhne návštěva u Klause?“ Článek doprovází koláž fotek se záběry z vnitřních prostor Pražského hradu. Na všech fotografiích je zobrazen nábytek, nejčastěji židle. Pouze na jedné z nich se nachází postava muže, ostatní prostory jsou prázdné. Vyobrazení papeže je umístěno nahoře a je největší z nich. Papež je zachycen v detailu při výrazné gestikulaci rukama. Úzký sloupek pod ním „Chystáme i svíčkovou“ přináší rozhovor s kuchařem, který zajišťuje jídlo během jeho návštěvy.

Vyobrazený papež s rukama před sebou má vyhrnutý rukáv a na zápěstí jsou výrazné hodinky. Gesto s rukama polonataženýma před sebe připomíná jakousi obranu nebo odhánění útočníka. Výraz ve tváři však není strach, ale jakási zaskočenost nebo dokonce údiv. Motiv hodinek se ještě jednou opakuje na spodní fotce, kdy šéf hradního protokolu v ruce drží stopky. O mocenském statusu svědčí vybavení reprezentačních prostor Pražského hradu. Zobrazené prostory jsou obrovské, což je ještě umocněno jejich prázdnotou, v prostoru stojí jen rozestavěné židle a na stěnách visí historické obrazy. Symbolika rukou, jako nejdůležitějšího lidského orgánu, který slouží k vykonávání vnějších prací,

⁵⁷ viz. Příloha č. 12

může žehnat nebo léčit, ale být také nástrojem zkázy. Papežovo obrané gesto, kdy jsou ruce dominantní a ještě zvýrazněné přesahem z obrázku do textu, vyjadřuje pomyslný strach. Natažené prsty se nesnaží ubránit fyzickému útočníkovi, ale pomyslné skryté síle, která nemá konkrétní tvar. Hodinky na zápěstí jako symbol neustálého běhu života, připomínají pomíjivost světských strastí i radostí. Ve spojení prázdných rozlehlých prostor bývalého sídla králů a současného sídla politických činitelů, ještě tuto prchavost zdůrazňují. Princip časovosti se promítá i v mýtické rovině. Celý článek symbolizuje moderní přístup k času, tedy spíše k rychlosti. Papežův program je počítán na vteřiny, vše je předem přichystáno a dokonale nacvičeno. Celý štáb lidí za scénou (zde doslova) musí fungovat jako dokonalý mechanismus. Do časového harmonogramu je zahrnut i papežův žaludek.

Závěr: Deník Blesk přinesl poslední článek v souvislosti s papežovou návštěvou 26. září, takže nepřinesl žádné informace ze dnů, kdy se návštěva konala. Motiv rychlosti a uspěchanosti se zde objevuje nejvíce. Přinesl informace o papežově automobilu. Nejvíce ze všech deníků vyjadřuje obavy před papežovým příjezdem, také zmiňuje podobnost s příjezdem prezidenta Obamy. Přináší nejvíce informací o jídle. V souvislosti s návštěvou zmiňuje politické představitele, ale nevizualizuje je.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila pomocí sémiotické analýzy popsat, jakým způsobem tištěná média přinesla informace o papežově návštěvě v období 26. 9. až 1. 10. 2009. Zajímalo mě, zda-li deníky neopomněly duchovní rozměr návštěvy a jestli se z papeže nestal prázdný pojem či jestli z něj nevytvořily ikonu hrdiny, který již pozbyl vlivu, a tudíž nemá žádný dopad na současnou společnost. Také mě zajímalo, zda-li deníky zohlednily v medializaci své zaměření.

Analýza přinesla několik poznatků. Prvním z nich je, že duchovní rozměr papežovy návštěvy připomínají pouze polemické texty, určité kódy se objevují

v názorových částech nebo v rozhovorech s jednotlivými osobnostmi. Ve vizuálním pojetí návštěvy je papežských atributů málo, církevních znaků obecně se vyskytuje více, ale jsou prezentované z velké části encyklopedickým pojetím ve formě zajímavostí. Lze tedy shrnout, že deníky náboženský rozměr události uvádějí, ale že nepřeborné množství křesťanských symbolů buď zjednodušují, nebo vybírají jen ty základní. Místo rozvíjení zakořeněné křesťanské tradice, naopak vytvářejí na mytologické rovině ne zcela přirozené konstrukce, které jsou dávány do uměle vytvořených souvislostí. Mýtický hrdina, který má za úkol vzepřít se pravidlům a rozbourat šablonovitost myšlení, zde zobrazen není, místo něj nás přijel navštívit slovníkový pojem, který je zajímavý, milý a neškodný.

Rozdíly v medializaci deníků vzhledem k jejich zaměření nejsou propastné, všemi deníky se nesou podobná témata. Zde uvádím základní z nich:

- Papamobil: papežovo auto by se dalo označit za jeden z nejfrekventovanějších náboženských symbolů dneška. Na metafoře „papež = papamobil“ se shodly všechny deníky.

- Jídlo: popis papežovy stravy či jídlo obecně zmiňují všechny deníky, vyjma Práva

- Obavy před papežovým příjezdem: obavy o papežovu bezpečnost lze vystopovat ve všech denících, vyjma Hospodářských novin

- Rychlost: mýtus rychlosti byl zvýrazněn ve všech denících, v Lidových novinách byl však upozaděn.

Větší rozdíly již objevují ve vizualizaci papeže jako osoby, či zobrazování papeže jako představitele církve. Ve většině případů je papež zobrazován jako osoba, u které jsou pomocí nepodstatných drobností zvýrazněny jeho lidské potřeby. To dokládají portrétní fotografie či záběry z kostela nebo z bohoslužby. Nejméně se k tomuto zobrazení uchylují Lidové noviny. Domněnka, že církevního hodnostáře budou deníky představovat jako hlavu státu, se potvrdila jen v deníku Právo, kde ovšem zcela přebila ostatní témata. Papeže do souvislosti s politikou neuváděly vůbec Hospodářské noviny a Blesk.

V České republice, která je spíše zemí ateistickou, tištěná média nepřekročila své konzervační funkce a duchovní rozměr události pro ně nebyl

prioritou. Avšak i přes tuto tendenci uchovávat řád věcí, docházím k závěru, že aktuálnost křesťanské zvěsti je stále živá. Ačkoli se také média snažila náboženské významy co nejvíce zjednodušit na racionálně uchopitelné znaky, tato sémiotická analýza odhalila, že stále trvá přirozená schopnost příjemců duchovní symboliku vstřebat a odhalit tak její skrytou podstatu.

Resumé

Cílem práce bylo zjistit a charakterizovat, jakým způsobem tištěná média přinesla informace o papežově návštěvě ve zkoumaném období od 26. 9. do 1. 10. 2009. Zajímalo mě, zda deníky neopomněly duchovní rozměr návštěvy a zda-li se z papeže nestal prázdný pojem. Práce se také pokusila charakterizovat a komparativně vyložit jakým způsobem se v medializaci odrazilo zaměření jednotlivých deníků.

V praktické části jsem se soustředila na vyhledávání spojitostí mezi vizualizací papežovy návštěvy a symboly, kterými byla popisována, metody ustavování těchto symbolů a jakým způsobem jim bylo skrze média umožněno reprezentovat určitý sekundární význam.

I přes některé rozlišení v medializaci jednotlivými deníky mohu konstatovat, že obraz papeže byl prezentován velmi obdobným způsobem a že duchovní rozměr návštěvy pro média nebyl prioritní. Papež byl zobrazen jako osobnost, která byla vřele přijata jak politickými představiteli, tak veřejností. Z toho vyvozují, že i přes zjevné opomenutí duchovního rozměru události je papež přijímán jako morální autorita, která má co říci současné společnosti.

Tato práce byla psána s vědomím značného tematického záběru jak na poli sémiotiky, tak na poli náboženských symbolů, jejich praktickým uchopením a užitím společností. Tato analýza je tedy na jedné straně uvedením do problematiky a na straně druhé by se dala chápat jako impuls pro další výzkumnou práci.

Summary

The main goal of the Bachelor's essay was to analyze and characterize the way in which the print media delivered the information of pope Benedict XVI.'s visit to the Czech Republic between 26th and 28th September 2009. My concern was to research if newspapers didn't forget to include the spiritual dimension of pope's visit. This thesis is also investigating and comparing the different ways of which the information of varying media was delivered.

The practical part presents the connection between visual way, symbols and methods that presented the pope's visit and how that can represent a second meaning.

Despite some small differences between the individual newspapers I got to the conclusion that pope was presented in a similar way and that the spiritual dimension wasn't presented as a priority. Pope was presented as a strong personality, which is entirely respected by politics as well as by broad public.

In conclusion, If not mentioning the lack of spiritual significance I must admit that pope is considered as a strong moral authority that has a noticeable message to a modern society.

This Bachelor's essay has a special thematic focus of semiotics, religion symbols and theirs practical application for society. This analysis is on one hand an introduction of the topic's problematic and on the other hand as an impulse for a deeper analysis.

Použitá literatura

BAHOUNEK, Jiří T. *Církev a sdělovací prostředky: příspěvek k pastorální sociologii*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992. 80 s.

BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1387-1

BARTHES, Roland. *Mytologie*. Praha: Dokořán, 2004. 170 s. ISBN 80-86569-73-X

BLAŽEJ, Bohuslav. *Grafická úprava tiskovin*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-23201-9

BURTON, Graeme – JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister&Principal, 1996. 392 s. ISBN 80-85947-67-6

ČERNÝ, Jiří – HOLEŠ, Jan. *Sémiotika*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. ISBN 80-7178-832-5

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-0139-7

DUROZOI, Gérard – ROUSSEL, André. *Filozofický slovník*. 1. vyd. Praha: Ewa Edition, 1994. ISBN 80-85764-07-5

ECO, Umberto. *Teorie sémiotiky*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně (JAMU), 2004. ISBN 80-85429-99-3

ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu*. 1. vyd. Praha: Oikúmené, 1993. ISBN 80-85241-51-X

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-287-4

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 416 s. ISBN 978-80-7367-466-3

KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0898-7

KRUMLOWSKÝ, Felix. *Jména z českých dějin, která byste měli znát I*. 1. vyd. Praha: Beta, 2007. ISBN 978-80-7306-294-1

LEBIODA, Darius. T. *Tajemství papeže* 1. vyd. Praha: Volvox Glogator, 2005. ISBN 80-7207-567-5

MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-0905-3

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. 448 s. ISBN 978-80-7367-338-3

NĚMEC, Jaroslav – TKADLČÍK, Vojtěch. *Kněz mučedník Jan Sarkander*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. Sborník ke svatořečení 127 s.

PELSMACKER, Patrick de, GEUENS, Maggie, VAN DEN BERGH, Joeri. *Marketingová komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. 600 s. ISBN 80-247-0254-1.

RAHNER, Karl – VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-212-8

SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie*. 1. vyd. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-77-9

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 192 s. ISBN 80-7367-096-8

Internetové zdroje

<http://www.navstevapapeze.cz>

<http://www.mafra.cz>

<http://economia.ihned.cz>

<http://www.ringier.cz>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Lidové noviny, 25. září 2009, s. 5, „*Papeži uvaří jeptišky voršilky*“

Příloha č. 2: Lidové noviny, 29. září 2009, s. 1-2

Příloha č. 3: Lidové noviny, 30. září 2009. s. 5, „*Obět' nacistů může být svatou*“

Příloha č. 4: Právo, 25. září 2009, s. 2, „*Přijede papež – celebrita z donucení*“

Příloha č. 5: Právo, 29. září 2009, s. 2, „*Papež v Brně sloužil mši pro 120 tisíc lidí*“

Příloha č. 6: Právo, 29. září 2009, s. 3.

Příloha č. 7: Hospodářské noviny, 24. září 2009, s. 11, „*Papež, který děsí i překvapuje Benedikt XVI.*“

Příloha č. 8: Hospodářské noviny, 29. září 2009, s. 6, „*I nevěřící toužili po hostii*“

Příloha č. 9: Hospodářské noviny, 29. září 2009, s. 32.

Příloha č. 10: Blesk, 23. září 2009, s. 2., „*Hlídat papeže bude těžší než Obamu*“

Příloha č. 11: Blesk, 24. září 2009, s. 12-13, „*Papež nosí krvavé boty*“

Příloha č. 12: Blesk, 24. září 2009, s. 3, „*Hrad trénoval na papeže*“

Příloha č. 3: Lidové noviny, 30. září 2009. s. 5, „Oběť nacistů může být svatou“

LIDOVÉ NOVINY | středa 30. září 2009

DOMOV

Oběť nacistů může být svatou

Marie Restituta Kafková – jméno, které připomněl i papež. Je to předzvěst jejího svatořečení?

MILOŠ ŠENKŮR, JIŘINA VESELÁ

BRNO Řády světců pocházejících z Čech a Moravy se možná brzy rozšíří o dalšího – Marii Restitutu Kafkovou, popravenou za druhé světové války. Nepláno to mohou naznačovat i slova papeže Benedikta XVI. při návštěvě Brna.

Z řady českých a moravských blahoslavených, tedy osobností „na cestě“ k prohlášení za svatého, jí papež v kázání zmínil jako jedinou. „To může být znamenat. Papežská kancelář má informace, jak proces svatořečení pokračuje. A taková zmínka může být předzvěstí, podobně jako to bylo u svaté Žilislavy.“ sdělil LK David Zvěřal z Ústavu religionistiky brněnské filozofické fakulty. Českých svatých jsou nyní asi dvě desítky.

Restitutu zabili nacisté

Prohlášení Marie Restituty za svatou by bylo výjimečné i proto, že šlo o řeholnici mučenu a popravenou nacisty. Právě jméno papeže Benedikta XVI. bylo v souvislosti s tímto obdobím nelichotivě skloňováno. A právě papež rozhoduje.

Zástupci církve jsou zatím zdrženliví, i když i oni by kanonizaci Marie Restituty přivítali. „Ta slova jsem tak nevnímala.“ poznamenala brněnský římskokatolický děkan Václav Štok. Uváživši volu slova i na brněnském biskupství. „Zda zmínka o Marii Restitutě v kázání Svatého otce něco naznačuje, skutečně nevíme.“ mílí mluvčí biskupství Martina Jandlová. „Spíš si myslíme, že jí jmenoval jako znakmost spojenou s Brnem, než by zamýšlel způsobem připomenout běžící proces svatořečení.“ dodala.

Marie Restituta Kafková, popravená za druhé světové války, pochází z Brna. Většinu života působila jako řeholnice a zároveň zdravotní sestra, nejprve v nemocnici v Mödlingu, poté ve Vídni. Foto archív

Životopis

Příští svatá? Snad Marie Restituta

Šťastná sestra Marie Restituta Kafková se narodila 1. května 1894 v Brně jako **Helena Kafková**. Nové jméno přijala, když byla už ve Vídni v roce 1915 přijata do frančiskánského řádu. Jako jeho členka byla popravena, církve se odmítla vzdát, byl jí to mohlo zachránit život.

Většinu života působila jako řeholnice a zároveň **zdravatní sestra**, nejprve v nemocnici v Mödlingu, poté ve Vídni. Pro její přísnost ji někteří pacienti přezdívali „sestra Resoluta“, neměla ráda hypochondry.

Po pomoci u velmi závažných operací konzumovala nadměrné množství piva a guláš, takže trpěla nadávou. **Až tedy nevpadala „asketicky“, byla hluboce zbožná.**

Marie Restituta po nástupu nacismu nejprve společně s další sestrou **odmítla sundat kříže v nemocnici**. Tehdy je zachránili fakt, že se zdravotně nedostávalo.

V prosinci 1941 jeden z lékařů vynesl papír s biskupskou protiřetivou a Restituta stihla obvinění z jejího šíření. Na Popelčinu středu 1942 jí zastihl **přímo na operačním stole**. Zdáta byla v březnu 1943 i ve vězení podle svého podporovala slabá nemocná.

Svatořečení Marie Restituty vlak není záležitostí církve v Česku a na Moravě. Její prohlášení za mučedníka totiž iniciovalo vídeňská archidiecéze. Na jeho území řeholnice zemřela a její stuarti nezabránila ani intervence vídeňského arcibiskupa.

Svatořečení trvá i desítky let

Církve zahájila proces blahobřečení Marie Restituty v listopadu 1988 a papež Jan Pavel II. řeholnici prohlásil za blahobřečenou v červnu 1998 ve Vídni. „Kdy bude kanonizační proces ukončen, to se určí v žádném případě odhadovat.“ sdělila Martina Jandlová. Zatím poslední česká svatořečená, svatá Žilislava, byla blahobřečena už v roce 1907, na své svatořečení (kanonizaci) čekala až do roku 1995.

Není jedinou, kdo čeká

Marie Restituta není jedinou osobou trápící neřeznou spjatou s brněnskou diecézí. Brněnský biskupství přímo vede beatifikační proces pátá Jana Buly, který by se měl dostat na předstupně svatořečení a být blahobřečeným. Kezde komunisté obvinili z organizační vraždy tři funkcionáře národního výboru, která odstarovala takzvaný „čarobický proces“, dezinterponovaný i jedním z dílů seriálu Třicet případů majora Zemana. Bula byl odsouzen a oběšen v roce 1952, rehabilitován byl až po sametové revoluci. Jeho beatifikační proces zahájil biskup Vojtěch Ciklery v roce 2004. „Nyní očekáváme podmínky, zda by nebylo možné připojit k jeho svatořečení i další dva kanonizací. Václava Drbolu a Františka Pařila“, upozornila Jandlová.

Příloha č. 4: Právo, 25. září 2009, s. 2, „Přijede papež – celebrita z donucení“

ZPRAVODAJSTVÍ

PÁTEK 25. ZÁŘÍ 2009

Přijede papež – celebrita z donucení

Posvěti deset předmětů

Jan Novotný

Po americkém prezidentském Buracku Obamovi navštíví sítnu do Česka další „prezident“ – papež Benedikt XVI. Na prvního předsedu Václava Klause a české biskupské konference navštívil Prahu, Brno a Slanou Boudy.

„Není to ani osobní, ani národní slavnost,“ řekl vřelá novinářka, praktička biskup Václav Malý. Papež se jistě navštíví akademik. „První ale lidé poslouží nasloužit, to je, to je,“ dodal.

Ačkoli papež má v médiích známí jako jeho předchůdce Jan Pavel II., na osobnosti nájsme si sňívající podobnosti směřující – na některé v Brně a ve Staré Boleslavi čítá 150 tisíc poznaných.

Česko přivítá papež k nejvyššímu momentu na světě, svatých je asi 30 procent, řada poznaných vlak bude z Polska a Slovenska. Křehký český politika nepřipomíná biskupství, přijel by papež dva týdny před svatbami, a čelil by papíř mluvit radost lidem. Takto ten, že papěra slavnost bude slavnost slavnost i slavnost na blížící se desítky výjezdů pápa konstantu na východní Evropě. Uplynulý měsíc papež katolická agentura CNA řekl, že po dramatických událostech manželského svátku „jisti“ CK, jakákoliv i celý kontinent, znovu náleží dívat pro vítě a naději.“

Papež mikulášského mládežnického Lehendáše bude Benedikta XVI. nově o to, kterou oficiální motus svatých při vytyčení budovnosti v rekultivaci spekulaci, a vyveš k tomu, aby jednoscovní Evropy neprobíhala jen na ekonomické bázi, ale i na národních budovkách.

Kardinál Milanus Vlk před časem naznačil, že papež při kázání bude vycházet ze své nepovíhly encykliky Láika v pravdě.

Hlava církve bude v Česku počtvrté

Papež do ČR přijede po druhé návštěvě a Benedikta XVI. bude desítky posvěcení, který do Česka dorazí, Jan Pavel II. se byl stávkou, například v roce 1997. O blahobřečení domovní jeho centy není spore – hned po svém zřeholném příchodu na ruské ležící se vydá do moskowského kostela Panny Marie Vítězné, kde se pokloní soše Právního křesťáka. Hlavním odnímání jeho postarších aktivít bude v nedělní mše v Brně a pondělí poof do Staré Boleslavi.

Biskup Malý řekl, že papež bude zdrženlivě své tři nákladní postroje – vřel, naději, lásku a při setkání s akademiky bude hovořit o vztahu víry a nauky. Benedikta XVI. se mučedník bude čelit vyhnout jakýmkoli kontroverznímu výjimečím – mikulášské klasické křesťan a koček vlak za více než čtyři roky se své funkci na sebe už neokládá spoznat nečistěmu pozorovat.

V roce 2006 v Řezně například narušil mše, když narazil, že jedná, on přivítá svého nového proutek Mohavem, byli mučedník víry náleží.

K podobnosti z „přítel“ papěra stávkou exkomunikace třet tradičních národních biskupů, mezi ostatní byl i papež blahobřečení Richard Williamson. Z podobnosti Vatikánu na papežovo náhleba vřelý sňív díl nevyfelené záležitosti.

První z nich jsou církevní romány – vláda množného přeměna Mike Topolánska navrhla výjezd církve 83 miliard Kč, což by při blahobřečení splnění i o desítky ve výjezdu znamenalo 230 miliard korun. Kvůli tomu, že stávkou vřelou se řeholnic, se jí ne nepodává přeměna.

Prohlášení šlo odněj řeholnicovské národnosti a postarších katolické církve, kterou Praha – na svatých se vřelého stávkou – do své narušivou.

Náhlý papež se se vyvalil k jednání na V. Brně je připraveno pro šikta XVI. k pochůzce c 57 předních. Nejednání jsou tři rozhodné strany.

Kromě 39 národních ko pro kostely, kaple a klášter stávkou i vřelání přim jako kaple, mikulášské o Panny Marie Křesťančtí proleží slavnost ze Slanovské národnosti v Praze. Přivítání stávkou vřelání v roce 191 vytyčeno Českodromem.

V stávkou papěřící mládež v Brně. Zářezích sň oběti křesťanské symboly, národnosti kořve zřelí svatobiskupské amon archidieží křesťanské řeholnicovské a archidieží Marek Šolpja, po stávkou navštívil v Brně i slavnost.

„Korva je uměním na pos ne duchovní ose umění, které se stávkou biskupů stávkou. Čsa tak vyjadřuje spoznat mšednosti – národnost – jako přiměnění, kteru je křesťanské mládež, a budovkou křesťanské vytyčeno náleží. Po zna bude také Benedikta XVI. jistě.“ uvedl archidieží.

Korva je z křesťanských konstrukcí, na jednání svatých národnosti bude myšlenko Desítky symbolů papež má je sama mládež a 12 světů svatých křesťanské i křesťanské i křesťanské a křesťanské. Zatímco korva bude po a mši národnosti, křesťanské papež vytyčí a křesťanských bratřích v Brně jako vřelou stávkou. 200

Příloha č. 7: Hospodářské noviny, 24. září 2009, s. 11, „Papež, který děsí i překvapuje Benedikt XVI.“

Papež, který děsí i překvapuje BENEDIKT XVI.

Fernand Poada

Když Benedikt XVI. vstoupil do světa, přišel jako Papež II. a přinesl s sebou novou tvář, pověstně i svou křesťanskou osobnost. Benedikt XVI. je však jen jméno, které se skrývá za tváří, která se dívá na svět s novou tváří. Benedikt XVI. je však jen jméno, které se skrývá za tváří, která se dívá na svět s novou tváří.

Slava, která upokojí blesky
V roce 1977 se stal nejmladším papežem v historii. Jeho jméno bylo zvoleno v době, kdy se svět připravoval na setkání s novým papežem. Benedikt XVI. je však jen jméno, které se skrývá za tváří, která se dívá na svět s novou tváří.

Prorok chápavý a obranný kardinál
Benedikt XVI. je kardinál, který se vyznačuje svou schopností vidět věci z jiného úhlu. Jeho proročtví jsou často přesné a jeho obranná slova jsou často silná.

Slava, která upokojí blesky
V roce 1977 se stal nejmladším papežem v historii. Jeho jméno bylo zvoleno v době, kdy se svět připravoval na setkání s novým papežem. Benedikt XVI. je však jen jméno, které se skrývá za tváří, která se dívá na svět s novou tváří.

Prorok chápavý a obranný kardinál
Benedikt XVI. je kardinál, který se vyznačuje svou schopností vidět věci z jiného úhlu. Jeho proročtví jsou často přesné a jeho obranná slova jsou často silná.

Slava, která upokojí blesky
V roce 1977 se stal nejmladším papežem v historii. Jeho jméno bylo zvoleno v době, kdy se svět připravoval na setkání s novým papežem. Benedikt XVI. je však jen jméno, které se skrývá za tváří, která se dívá na svět s novou tváří.

Prorok chápavý a obranný kardinál
Benedikt XVI. je kardinál, který se vyznačuje svou schopností vidět věci z jiného úhlu. Jeho proročtví jsou často přesné a jeho obranná slova jsou často silná.

Slava, která upokojí blesky
V roce 1977 se stal nejmladším papežem v historii. Jeho jméno bylo zvoleno v době, kdy se svět připravoval na setkání s novým papežem. Benedikt XVI. je však jen jméno, které se skrývá za tváří, která se dívá na svět s novou tváří.

Příloha č. 8: Hospodářské noviny, 29. září 2009, s. 6, „I nevěřící toužili po hostii“

animaci, jaké dopady bude mít Janotův balíček na jednotlivé skupiny lidí.

OBRAZEM
BENEDIKT XVI. SE ROZLOUČIL, NÁVŠTĚVA PAPEŽE SKONČILA

NĚMECKÉ VOLBY: USMÍVALI SE VŠICHNI KROMĚ SOCIALISTŮ

SPECIÁL
NEZAPOMEŇTE: JAKÉ TO BYLO PŘED ROVEM 1989

PŘÍM
 Benátky
 Bádrum
 Costa Br
 Costa de
 Dubrov
 Gran Ca
 Chalkidil
 Ibiza
 Istrie
 Kalábrie
 Korfu
 Korsika
 Kréta
 Kypr
 Mallorca
 Malta
 Rhodos
 Sardie

2 **politika** www.blesk.cz **Šéf ochranky Kvičala:** **Hlídat papeže bude těžší než Obamu** **Středa 23.**

Šéf ochranky Kvičala:
Hlídat papeže bude těžší než Obamu

PRAHA (bel) – Papež bude tvrdším oříškem pro ochrannou službu než americký prezident Barack Obama. Tvrdí to její šéf Lubomír Kvičala. Návštěva Benedikta XVI. bude jednak delší a také se bude odehrávat víc na otevřených prostranstvích.

V čem je jiná chránit papeže než prezidenta USA?
 „Papež je hlavou státní církve. Existují i jiné církve a v tom může spočívat větší ohrožení.“

Bezpečnostní opatření tedy budou tvrdší?
 „Pro nás hlavně komplikovanější v tom, že se z větší části bude návštěva odehrávat na veřejnosti, v čemž je větší riziko ohrožení. Na akce většího rozměru nejme příliš zvyklí.“

Takže se lidé mají připravít na tvrdší kontroly?
 „Ne, lidé si na mě budou moci přinést fotoaparáty, jídlo a pití, neboždou procházet žádnou bezpečnostní prohlídkou.“

Nemůže si ale pak někdo přinést zbraň?
 „Ti lidé, co nepojdou v blízkosti nedostanou. Ty, co budou v jeho blízkosti, samozřejmě budou nekontrolovat.“

A papežova ochranka bude ožreje-nat?
 „Zbraně mít můžou, ale nemají tady policejní pravomoci. Použit je smí jen v krajním případě, kdyby došlo k útoku na chráněnou osobu.“

Jak bude strážěn Svatý otec

Na bezpečnost Svatého otce bude dohlížet 300 lidí z ochranné služby, ze vřdu-cho je bude jistit vrtulník.

Bezprostředně kolem papeže bude mezi desítkou členů švýcarské gardy i 8 českých bodyguardů. Jeden z nich se od něj nehne ani na krok.

Papamobil je upraveným terénním Mercedesem ML.

Náklady na bezpečnost papeže: 10 milionů Kč

Papež v Česku 26. - 28. 9.

Kukaň z neprůstelného skla, papež nastupuje zadními dveřmi, křeslo se hydraulicky vysune.

Vzadu s papežem sedí dva pomocníci.

Rídit bude Čech a vedle něj bude sedět člen ochranky.

Boky a podvozek jsou opacněvolány.

BLESK.CZ
www.blesk.cz/papez

12 téma www.blesk.cz Pátek 25. září 2009 BLESK

Hlava katolické církve Benedikt XVI. přijíždí do Česka • V k Papež nosí krvavé boty!

V úvodu přílohy je Česká republika pozvána Benedikta XVI. do Prahy. Texty jsou doplněny fotografiemi a mapou. V úvodu přílohy je Česká republika pozvána Benedikta XVI. do Prahy. Texty jsou doplněny fotografiemi a mapou.

Co nosí ve všední den
Papežský oděv

Co nosí při mši
 Mitra - Liturgická pokrývka hlavy. Zlatá s černými páskami. Nosí ji pouze papež a kardinál. Nosí ji i ostatní duchovní při mši sv. (kromě kněží, kteří nosí černou mitru).
 Paliu - Liturgická pokrývka ramenní. Nosí ji pouze papež a kardinál. Nosí ji i ostatní duchovní při mši sv. (kromě kněží, kteří nosí černé paliu).
 Štola - Liturgická pokrývka krku. Nosí ji pouze papež a kardinál. Nosí ji i ostatní duchovní při mši sv. (kromě kněží, kteří nosí černou štolu).
 Kasa - Liturgická pokrývka hlavy. Nosí ji pouze papež a kardinál. Nosí ji i ostatní duchovní při mši sv. (kromě kněží, kteří nosí černou kasu).
 Kasa - Liturgická pokrývka hlavy. Nosí ji pouze papež a kardinál. Nosí ji i ostatní duchovní při mši sv. (kromě kněží, kteří nosí černou kasu).

Máte pro nás tip?
 Můžete nám sdělit, jak se vám líbí příloha. Pokud máte nějaké návrhy, napište nám na adresu: Blesk, příloha, P.O. Box 100, 100 00 Praha 10. E-mail: blesk@blesk.cz

PRÍJEZDOVÉ TRASY
 BRNO SVITAVY
 PRAHA
 Více informací na www.blesk.cz

www.blesk.cz politika 3

Hrad trénoval na papeže!

Papež v Česku 26.-28.9.

Jak proběhne návštěva u Klause?

Příchod na Hrad
 Papež do prostor Pražského hradu vkročí po červeném koberec.

Setkání s prezidentem
 V Habsburském sále na papeže přijme Václav Klaus s manželkou Livií.

Předání darů
 V Brodčickém sále se papež setká s umělcem a politikem a poslouche kritiku mezinárodních médií.

Papežův projev
 Ve Spandělském sále se papež setká s umělcem a politikem a poslouche kritiku mezinárodních médií.

Rečnický pult
 Síl bránilo protokolární Jindřich Forejt v ruce držel stopky - papežův program je naplánován na večery.

PAPEŽŮV KUCHAR: Chystáme i svíčkovou

FRANJA (hoř) - Papež je málo a nevadí si ani žádného vlastního kucháře. V Česku se spojuje na Italu, který působí v pražských restauracích Aroni a La Finestra. Co pro něj má Riccardo Lucarelli přichystáno? Blesk ho vyptával.

Jaká jídla pro papeže chystáte?
 „Připravujeme nabídku jídla jako v Itálii, ale i tradiční česká. Třeba svíčkovou nebo gulášovou polévku v chlebě.“

Má papež polávek na nějakou specialitu?
 „Vůči tomu si nic speciálního nepřipravujeme. Máme bohužel slavných dezerťáků. Třeba klasický jablko sýr štrůdl.“

Kolik kuchařů bude jídla připravovat?
 „Kromě mě ještě tři kuchaři, kteří jsou ale z Vatikánu. Máme ovšem i přímou ambasadu.“

To bude papež jíst u vás v restauraci?
 „Ne, to ne. Papež bude jíst na ambasadě Vatikánu, s sebou a v neděli tam bude obědvat a večeřet.“

BLESK.CZ
 www.blesk.cz/papez